

Veronica RUSOV

Tatiana ȘOVA

EDUCAȚIA INCLUZIVĂ

**Ghid metodic
pentru formarea inițială și continuă
a cadrelor didactice**

Bălți, 2021

Veronica RUSOV

Tatiana ȘOVA

EDUCAȚIA INCLUZIVĂ

**Ghid metodic
pentru formarea inițială și continuă
a cadrelor didactice**

Bălți, 2021

CZU 376.091(072)

R 94

Recomandat spre publicare de Consiliul Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (proces-verbal nr. 11 din 13.05.2021)

Aprobat la ședința Catedrei de Științe ale educației
(proces-verbal nr. 8 din 27.04.2021)

Autori

Veronica RUSOV, asistent universitar,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Tatiana ȘOVA, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Recenzenți

Maria PERETEATCU, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Dana LICHII, șef, Serviciul de Asistență
Psihopedagogică, Bălți

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Rusov, Veronica.

Educația incluzivă : Ghid metodic pentru formarea inițială și continuă a cadrelor didactice / Veronica Rusov, Tatiana Șova. – Bălți : S. n., 2021 (Tipografia din Bălți). – 111 p. : fig., tab.

Referințe bibliogr.: p. 76-79 (34 tit.). – 100 ex.

ISBN 978-9975-50-258-0.

376.091(072)

R 94

ISBN 978-9975-50-258-0

ABREVIERI

- CES – Cerințe educaționale speciale
- CDS – Cadrul didactic de sprijin
- CG – Curriculum general
- CGA – Curriculum general cu adaptări ale strategiilor de predare-învățare-evaluare
- CM – Curriculum modificat
- CMI – Comisia Multidisciplinară Intrașcolară
- CRAP – Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică
- CREI – Centrul de Resurse pentru Educația Incluzivă
- EI – Educația incluzivă
- MECC – Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
- PEI – Planul educațional individualizat
- SAP – Serviciul raional/municipal de Asistență Psihopedagogică

CUPRINS

INTRODUCERE	6
MODULUL I. PROIECTAREA DIDACTICĂ INDIVIDUALIZATĂ	8
1.1. Considerații generale privind individualizarea procesului educațional.....	8
1.2. Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare	15
1.3. Individualizarea procesului educațional prin modificări curriculare	18
1.4. Proiectarea didactică în clasa incluzivă.....	20
1.5. Asistența elevului la lecție de către cadrul didactic de sprijin.....	27
1.6. Managementul clasei incluzive	30
1.7. Mediul educațional incluziv	34
MODULUL II. TEHNOLOGII DIDACTICE INCLUZIVE.....	38
2.1. Activizarea potențialului de învățare și a instruirii.....	38
2.2. Modalități de adaptare a sarcinii de învățare.....	44
2.3. Adaptarea materialelor didactice.....	51
2.4. Strategii didactice în asistența copiilor cu CES	54
MODULUL III. EVALUAREA PROGRESULUI ȘCOLAR AL ELEVILOR CU CES	57
3.1. Abordări ale evăluării progreselor în dezvoltarea copilului	57
3.2. Proiectarea și realizarea activității de evaluare a rezultatelor școlare a elevilor cu CES	62
3.3. Metode și tehnici de evaluare a progresului școlar.....	67
3.4. Evaluarea finală și certificarea elevilor cu cerințe educaționale speciale	69
3.5. Eficientizarea procesului de evaluare a progresului școlar în clasa incluzivă	72

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	76
GLOSAR	80
ANEXE	83
Anexa 1.1. Adaptarea curriculară: repere conceptuale	83
Anexa 1.3. Studii de caz	87
Anexa 2.1. Condiții ale activizării elevilor	91
Anexa 2.2. Fișe de monitorizare a comportamentului elevului în procesul învățării	94
Anexa 2.3. Adaptarea sarcinilor după nivelurile didactice	97
Anexa 2.4. Principii ale Designului Universal	101
Anexa 3.1. Abordări ale evaluării dezvoltării elevului cu CES	103
Anexa 3.2. Chestionar de identificare a necesităților de formare.....	106
Anexa 3.3. Chestionar de feedback.....	109
Anexa 3.4. Teme de cercetare în domeniul educației incluzive	110

INTRODUCERE

Cadrul normativ internațional și național al drepturilor copilului stipulează că educația copiilor cu CES se realizează pentru a-i ajuta să ducă o viață în deplină egalitate și demnitate alături de ceilalți, să promoveze autonomia, să faciliteze participarea activă la viața socială. Acest lucru, în condițiile deficienței, nu poate fi realizat decât prin servicii educaționale de suport și asistență educațională individualizată la clasă. Cadrelor didactice le revine cea mai mare parte a activităților de eliminare a barierelor de învățare și participare a elevilor cu CES. Pentru a favoriza dezvoltarea optimă a competențelor fiecărui elev prin adaptările curriculare potrivit particularităților individuale, cadrele didactice au nevoie de suport metodologic.

Lucrarea este realizată prin sistematizarea literaturii care abordează individualizarea instruirii în clasa incluzivă și este destinat formatorilor (membri SAP, membri CMI, CDS, cadre didactice universitare) și tuturor care sunt interesați de organizarea activităților de dezvoltare profesională continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive.

Lucrarea conține 3 module tematice abordate prin două dimensiuni: dimensiunea didactică de conținut propriu-zis (trimitere la ghidurile metodologice disponibile online) în domeniul educației incluzive și dimensiunea metodologică originală a autorilor (o prezentare și interpretare pe nou a conținuturilor și designul succint al sesiunilor de învățare), care contribuie la realizarea următoarelor finalități:

- argumentarea necesității individualizării instruirii în educarea, dezvoltarea și incluziunea elevilor cu CES;
- individualizarea procesul educațional prin adaptări și modificări curriculare;

- elaborarea proiectelor didactice individualizate respectând recomandările didacticii moderne;
- colaborarea eficientă cu CDS pentru a asigura calitatea asistenței individualizate la lecție;
- identificarea strategiilor de activizare a învățării și de stimulare a autonomiei elevului cu CES;
- elaborarea sarcinilor adaptate conform nivelurilor didactice, stilurilor de învățare, tipului de inteligență;
- respectarea principiilor de adaptare a materialelor didactice la nevoile de învățare ale elevilor;
- respectarea prevederilor actelor normative privind procedurile specifice de organizare a evaluării finale.

În lucrare este valorificată experiența autorilor obținută în mai multe proiecte de cercetări științifice aplicative și proiecte implementate de ONG-uri din țară, în organizarea și desfășurarea diverselor activități de formare profesională a cadrelor didactice și manageriale din învățământul preuniversitar și universitar. Urmând sesiunile de formare propuse, cadrele didactice își vor dezvolta deprinderile de elaborare a materialelor individualizate (PEI, CM, Proiectări de lungă durată, Proiecte didactice ale lecției, Fișe de autoevaluare a lecției, Teste individualizate de evaluare, Fișe individualizate de lucru la lecție, Sarcini adaptate etc.).

Efortul comun al tuturor actorilor educaționali în identificarea, discutarea și rezolvarea constructivă a problemelor ce apar în calea asistenței educaționale individualizate a copiilor cu CES va contribui la asigurarea dezvoltării culturii incluzive atât a instituției de învățământ în particular, cât și a comunității în general.

Autorii manifestă speranța unei contribuții semnificative la eficientizarea activităților de dezvoltare a competențelor profesionale în numele unei educații incluzive de calitate.

Autorii

MODULUL I. PROIECTAREA DIDACTICĂ INDIVIDUALIZATĂ

1.1. Considerații generale privind individualizarea procesului educațional

Evocarea

Activitatea: Cine este elevul meu?

Alegeți un/o elev/ă din clasa Dvs. Realizați, cu ajutorul întrebărilor, o succintă caracterizare. Accentuați particularitățile individuale ale elevului/ei. Deduceți factorii care au determinat dezvoltarea.

	Elevul X	Ce vârstă are?
		Ce gen are?
		Cum este mediul familial?
		Ce limbă vorbește?
		Ce preferințe și interese are?
		Din ce confesiune religioasă face parte?
		Din ce mediu social provine?
		Ce potențial de învățare are?
		Ce stil de învățare are?
		Ce tip de inteligență predomină?
		Ce ritm și tempou de învățare are?
		Ce strategii de învățare folosește?
		Ce interese și preferințe are?
	Ce dificultăți în învățare întâmpină?	

Debriefare: Cum cunoaștem elevii? Când realizăm activități de cunoaștere? Ce metode folosim? Cine poate să ne ofere informații despre elev? Ce informații vom colecta? Cum și unde vom înregistra datele despre fiecare elev? Ce este dificil în cunoașterea individualității fiecărui elev? De ce este necesară cunoașterea individualității fiecărui elev?

Realizarea sensului

Activitatea: Teorii din perspectiva individualizării

Analizați aspectele specifice ale celor 5 teorii despre dezvoltare și învățare. Selectați 3 dintre cele 5 teorii care sunt mai frecvent valorificate de Dvs. în practica educațională. Clasificați-le de la 1 la 3 după gradul de aplicare. Aduceți, pentru fiecare, câte un exemplu concret. Argumentați.

Teoria	Exemplu
<i>Teoria stadială a dezvoltării cognitive a elevului (Jean Piaget).</i> Teoria lui Piaget este o teorie din cadrul psihologiei dezvoltării. În studiile sale, Piaget a elaborat o teorie originală asupra genezei și mecanismelor gândirii, denumită teoria operațională. Teoria lui Piaget, conform căreia capacitatea intelectuală este calitativ diferită la vârste diferite și elevii au necesități de interacțiune cu mediul înconjurător pentru a câștiga competență intelectuală, a influențat știința educației și psihologia.	
<i>Teoria dezvoltării psihosociale a elevului (Erik Erikson).</i> Erikson propune abordarea stadială a formării personalității din perspectiva socializării (Teoria dezvoltării psihosociale), axându-se pe influențele psihosociale. Totodată, susține că dezvoltarea la fiecare stadiu trebuie corelată cu contextul cultural și experiența unică de viață a fiecărui individ.	
<i>Teoria învățării socioculturale și zona proximei dezvoltări (Lev Vîgotsky).</i> Vîgotsky definește zona proximei dezvoltări drept distanța dintre nivelul de dezvoltare acțională, așa cum este determinat prin rezolvarea independentă de probleme și nivelul dezvoltării potențiale, așa cum este determinat prin rezolvarea de probleme sub îndrumarea adultului sau în colaborare cu alți colegi	
<i>Teoria inteligențelor multiple și a stilurilor de învățare (Howard Gardner).</i> abordează inteligența drept un set	

<p>de aptitudini prin care o persoană poate rezolva diverse probleme/situații. Gardner clasifică inteligența în 9 tipuri și susține că toate ființele umane au inteligență multiplă</p>	
<p><i>Teoria învățării experiențiale (John Dewey, Kurt Lewin).</i> Învățarea experiențială, dezvoltată de Dewey, Lewin, este procesul prin care cunoașterea este creată din experiența directă, adică „a învăța din experiență”. Învățarea experiențială pune accentul pe procesul de învățare individual. Activitățile experiențiale sunt printre cele mai eficiente instrumente de predare și de învățare. Învățarea experiențială necesită inițiativă din partea elevului, o “intenție de a învăța” și o “fază activă a învățării”</p>	

Debriefare: Ce alte teorii psihopedagogice care abordează individualizarea învățării cunoașteți? Ce dificultăți întâmpinați în realizarea teoriilor în practică? De ce este necesară cunoașterea teoriilor despre dezvoltare și învățare pentru un cadru didactic?

Activitatea: Individualizarea: Ce este? De ce? Cum? Pentru ce? De ce ținem cont?

Analizați răspunsurile la întrebări. Elaborați o definiție proprie pentru sintagma „individualizarea învățării”.

În viziunea mea, individualizarea învățării reprezintă ...

<p>Ce este?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • baza organizării procesului educațional, a realizării educației centrate pe copil; • adaptarea activității didactice la potențialul/particularitățile individuale ale dezvoltării elevului (personalizarea educației); • distribuirea sarcinilor de învățare în funcție de particularitățile individuale; • este un răspuns al cadrului didactic la necesitățile celor care învață.
-----------------	--

De ce?	<ul style="list-style-type: none">• pentru realizarea idealului educațional – formarea unei personalități armonioase și creatoare, capabilă să se adapteze la schimbare și să realizeze rolurile cu care o investește societatea;• pentru a oferi cadrului didactic șansa să mențină fiecare copil în zona proximei dezvoltări.
Cum?	<ul style="list-style-type: none">• valorificând resursele umane;• stabilind finalitățile educaționale individuale;• adaptând procesul educațional la diversitatea de necesități ale elevului;• diversificând metodele, tehnicile și procedeele;• utilizând materialele didactice conform necesităților elevului (elaborare, adaptare, suplimentare);
Pentru ce?	<ul style="list-style-type: none">• cu scopul asigurării reușitei fiecărui elev și a realizării unor performanțe cât mai apropiate de potențialul său intelectual maxim;• pentru a oferi elevului șanse de implicare activă;• întru valorificarea rolului social al elevului.
De ce ținem cont?	<ul style="list-style-type: none">• de potențialul și de particularitățile individuale ale copilului pe domenii de dezvoltare (emoțional, motor, cognitiv, verbal, social);• de aptitudinile copilului și de inteligența predominantă;• de vârsta cronologică a elevului;• de ritmul de dezvoltare;• de temperamentul elevului;• de stilul de învățare;• de interesele și preferințele individuale;• de punctele forte și de necesitățile elevului;• de mediul socio-cultural al familiei (modul în care gândesc, se comportă, valori etc). [2, p.13-14]

Activitatea: Individualizarea în contextul incluziunii școlare

Analizați reprezentarea grafică a managementului educației incluzive (Studiați Figura 1.1.) Răspundeți la una dintre întrebările propuse:

1. În ce măsură managementul educației incluzive contribuie la individualizarea procesului educațional?
2. Școala din care faceți parte realizează obiectivele managementului educației incluzive?
3. Care dintre procesele managementului educației incluzive sunt realizate cu succes în instituția din care faceți parte?
4. În ce măsură serviciile de suport educațional individualizat, la nivel de instituție, satisfac necesitățile de învățare ale elevului de CES?

Aplicați „Tehnica PRES”.

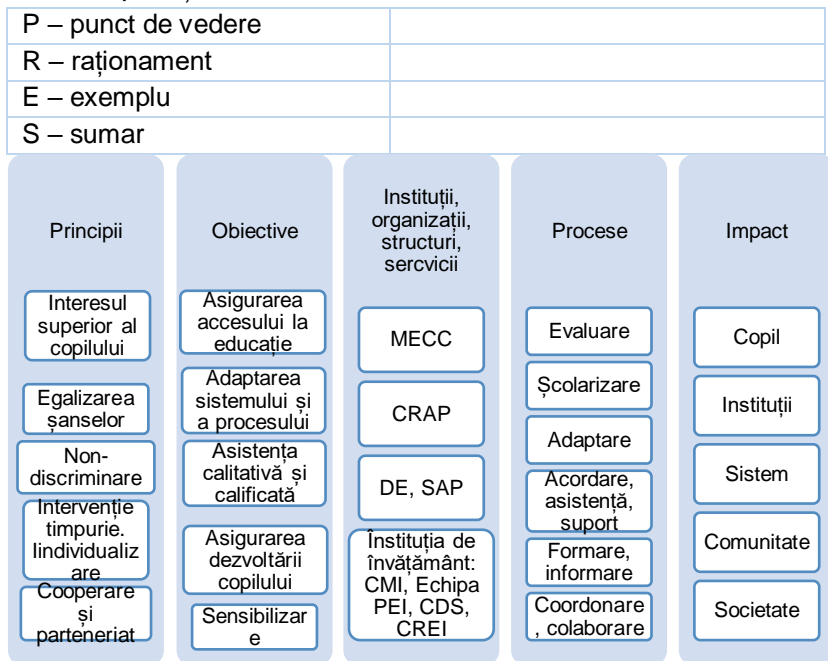

Figura 1.1. Managementul educației incluzive

Activitatea: Factorii asistenței individualizate a elevului cu CES

Analizați Figura 1.2. Elaborați o listă de factori care perturbază procesul de asistență individualizată a elevului cu CES la nivel instituțional.

Elemente	Factor perturbator	Soluții
PEI		
Adaptări curriculare		
Asistență individualizată la clasă		
CDS		
Asistență psihologică		
Asistență logopedică		

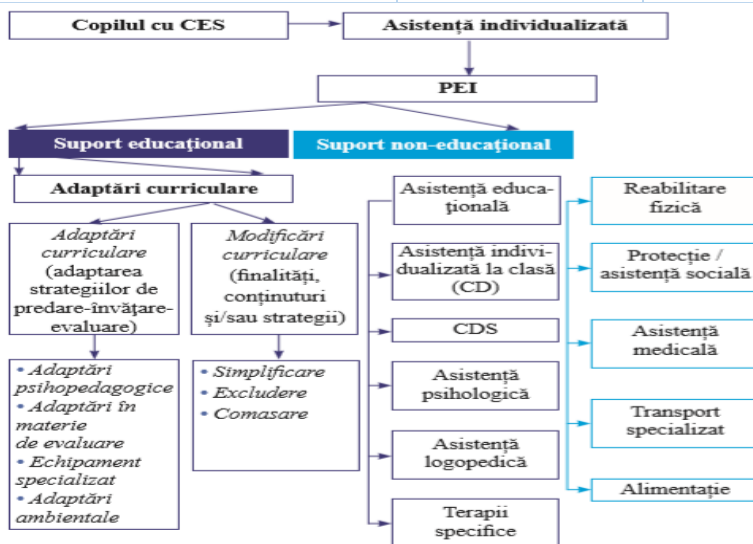

Figura 1.2. Asistența individualizată a elevului cu CES

Debriefare: Prin ce este important suportul non-educational în școala incluzivă? Care este importanța suportului educațional în școala incluzivă? Cum este colaborarea specialiștilor? CDS este necesar la lecție? Echipa PEI colaborează eficient? Cum se procedează în cazul lipsei specialiștilor (psiholog, logoped)?

Activitatea: Cerințe față de asistența individualizată a elevului cu CES

Analizați cele 4 cerințe față de asistența individualizată a elevului cu CES și formulați câte 1-3 argumente în favoarea necesității respectării fiecăreia.

Conformitatea PEI	
Abordarea sistematică și multidiscplinară	
Coerența și coordonarea acțiunilor specialiștilor implicați	
Continuitatea procesului educațional în contextul non/in/formal	

Reflecția

Activitatea: Obiectivele asistenței individualizate

Realizați o autoevaluare a competenței profesionale în domeniul asistenței individualizate a copiilor cu CES. Ce vă reușește mai greu sau nu vă reușește? Ce vă reușește ușor?

Obiective	Greu 	Ușor
Implicarea afectivă a copilului în procesul educațional		
Optimizarea procesul de predare-învățare în vederea abilitării elevilor pentru achiziționarea de competențe școlare		
Promovarea colaborării între actorii educaționali		

Debriefare: Ce alte obiective puteți formula pentru asistența individualizată? De ce este importantă starea afectivă a elevului în procesul educațional?

1.2. Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare

Evocarea

Activitatea: Curriculumul și Elevul

Comentați afirmația: „Elevul este mai important decât curriculumul.”

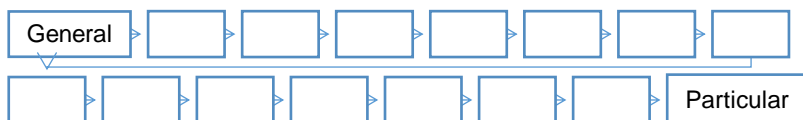

Debriefare: De ce este nevoie de corelarea curriculumului general cu posibilitățile copilului/elevului cu CES? Este posibilă dezvoltarea elevului cu CES fără traseul individualizat de învățare? Elevul cu CES poate avea succes școlar?

Realizarea sensului

Activitatea: Adaptările curriculare, note definitorii

Analizați informația din Anexa 1.1. Aplicați Tehnica „Acvariul definirii unui concept”. Identificați cuvintele-cheie în textul-suport, ordonați-le de la general la particular și formulați o definiție proprie.

Adaptările curriculare constituie ...

Activitatea: Adaptările curriculare: premise de bază

Aplicați Tehnica „SAR” pentru a organiza argumentele. Analizați situațiile. Argumentați de ce apar astfel de situații. Propuneți posibile rezolvări.

S-situație	A-argument	R-rezolvare
Nu întotdeauna activitatea de predare-învățare valorifică diferențele dintre elevi.		
Nu toți profesorii valorifică stilul și ritmul de învățare al elevului.		
Nu toți profesorii pot implementa curriculumul în beneficiul elevului.		
Elevul cu CES depune cu mult mai mult efort pentru a obține rezultate.		

Activitatea: CGA vs CM

Analizați Tabelul 1.1. Formulați un mesaj adresat familiei elevului cu CES (sau înscenați un dialog) cu scopul de a informa și a explica diferența dintre CGA și CM. Evidențiați consecințele studierii după CM.

Tabelul 1.1. Corelarea componentelor curriculare conform adaptărilor curriculare

Componentele curriculare	Tipul de adaptare curriculară	
	CGA	CM
Competențele-cheie	nu se modifică	nu se modifică
Competențe specifice disciplinelor școlare	nu se modifică	se modifică
Unități de competență	nu se modifică	se modifică
Unități de conținut	nu se modifică	se modifică
Activități de învățare	se modifică	se modifică
Tipul certificatului de studii	ASG	ASG/PEI

Debriefare: Elevul cu CES poate studia unele discipline școlare în baza curriculumului general (CG), iar altele – în baza curriculumului general cu adaptări (CGA) sau a curriculumului modificat (CM)?

Activitatea: Tipurile de adaptări curriculare

Analizați Tabelul 3. „Exemple de adaptări” (Vezi referința bibliografică 2, p.17-19). Propuneți adaptări pentru elevii din studiile de caz prezentate în Anexa 3.

Adaptări	Studiu de caz 1	Studiu de caz 2	Studiu de caz 3
psihopedagogice			
în materie de evaluare			
echipamentul specializat			
ambientale			

Debriefare: Ce adaptări noi ați cunoscut și doriți să le valorificați la clasă?

Activitatea: Adaptarea curriculară în dependență de dificultățile elevului

Studiați referința bibliografică 2 (p.19-27). Descrieți, conform tipului de dificultate, comportamentele elevilor cu CES din clasa Dvs. Elaborați adaptări.

Tipul de dificultate	Manifestare comportamentală	Exemple de adaptări
de cunoaștere și învățare		
de comunicare și interacțiune		
senzoriale și fizice		
în domeniile social, emoțional și comportamental		

Debriefare: Cu cine veți colabora în elaborarea adaptărilor? Care tip de dificultăți se întâlnesc mai frecvent în clasa în care predați?

Reflecția

Activitatea: Deschideri spre aprofundarea studierii adaptărilor curriculare

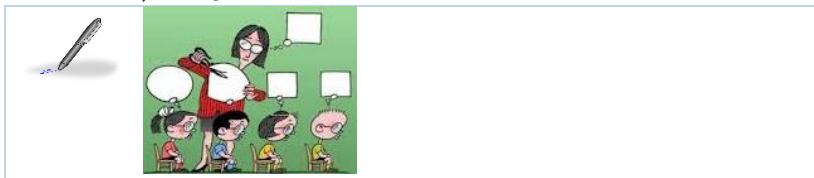
Aplicați Tehnica „Cascada întrebărilor”. Formulați cât mai multe întrebări ce vizează CGA și CM.

1.3. Individualizarea procesului educațional prin modificări curriculare

Evocarea

Activitatea: Importanța modificării curriculumului.

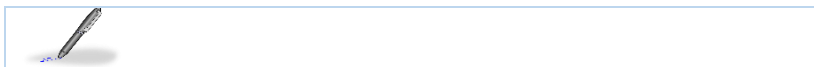
Comentați imaginea.

Realizarea sensului

Activitatea: Curriculum modificat: caracteristici generale

Analizați informația din suportul de curs (vezi Anexa 1.2.) Aplicați Tehnica „Reacția cititorului”. Reflecțați asupra cerințelor față de elaborarea CM. Raportați cele citite la propria experiență. Ce ați aflat nou? Ce nu vă este clar? Ce veți schimba în activitatea profesională?

Activitatea: Modificarea finalităților

Propuneți exemple de curriculum modificat la disciplina pe care o predați. Aplicați cele 3 operații ale modificării, date în tabelul ulterior. Argumentați modificările.

Mod	Unitate de competență modificată
Eliminare	
Comasare	
Simplificare	

Activitatea: Manualul școlar: dificultăți în utilizare

Aplicați Tehnica „Comerțul cu o problemă”. Analizați cele mai evidente probleme pe care le prezintă manualele școlare din punctul de vedere al inadecvării lor la diversitatea cerințelor copiilor. Lucrând în perechi, identificați soluții. Faceți schimb de probleme cu altă pereche. Propuneți soluții. Interogați-vă reciproc și analizați răspunsurile.

Problema	Soluții
Conținutul de învățare nu corespunde întocmai obiectivelor curriculare sau obiectivelor PEI.	
Materia de studiu este prea voluminoasă și complicată.	
Sarcinile propuse nu pot fi realizate în timpul alocat.	
Realizarea sarcinilor necesită utilizarea dotărilor, a echipamentelor care nu sunt disponibile.	
Conținuturile nu îi angajează pe elevi, nu îi stimulează.	

Activitatea: Tipuri de texte

Propuneți un exemplu de text adaptat prin tehnica Easy read: reducerea dimensiunii textului; segmentarea textului în alineeate și a frazelor mari în enunțuri mai scurte; înlocuirea neologismelor, a cuvintelor rar utilizate în vorbirea curentă cu sinonimele accesibile ale acestora; excluderea abrevierilor; folosirea unor imagini/simboluri.

Reflecția

Activitatea: Eficientizarea procesului de elaborare a CM

Aplicați tehnica „Scara ideilor”. Identificați 5 acțiuni, relevante pentru cadrul didactic, în vederea realizării cu succes a modificărilor curriculare.

1.4. Proiectarea didactică în clasa incluzivă

Evocare

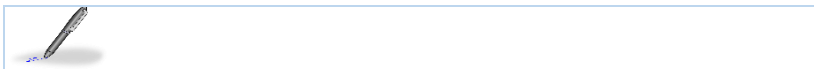
Activitatea: Autoevaluarea competenței de proiectare didactică

Realizați autoevaluarea competenței de proiectare didactică individualizată în baza întrebărilor din Indexul incluziunii. Porniți de la Dimensiunea C. Dezvoltarea practicilor incluzive, Secțiunea C2: Dirijarea învățării, Indicatorul C2.1 Activitățile de învățare sunt planificate ținându-se cont de toți copiii. Analizați și alți indicatori.

- a) Sunt activitățile planificate astfel încât ele să susțină procesul de însușire, și nu realizarea curriculumului?
- b) Reflectă materialele curriculumului statutul, experiența și interesele tuturor copiilor?
- c) Reflectă activitățile de studiu varietatea intereselor copiilor?
- d) Sunt prevăzute activități de studiu care să includă: prezentări orale și discuții, audiere, lectură, scris, desen, soluționare de probleme, dramă, utilizarea bibliotecii, materiale audio/video, exerciții practice?
- e) Oferă activitățile de studiu oportunități pentru lucrul în pereche, în grup, individual sau cu toată clasa?
- f) Activitățile proiectate includ experiența elevului în afara clasei, pe terenul sau în împrejurimile școlii sau vizitarea altor teritorii?
- g) Sunt activitățile determinate să obțină reușita însușirii de către toți copiii?
- h) Dezvoltă activitățile capacitățile copiilor de a gândi, a vorbi, a scrie și a învăța?

- i) Încurajează activitățile abordarea unui proces continuu de studiere, și nu doar un exercițiu terminat cu sarcini anumite?
- j) Sunt planurile de studii flexibile astfel încât, de exemplu, este posibil pentru copii să opteze pentru un curs de limbă străină sau de literatură?
- k) Sunt disponibili traducătorii pentru copiii surdo-muți sau cu alte dizabilități, pentru care limba engleză este limbă străină?
- l) Se identifică și se minimizează prin acțiunile de planificare toate obstacolele din calea procesului de studii și participării unor copii specifici?
- m) Încurajează personalul școlii activitățile care abordează varietatea de moduri prin intermediul cărora copiii își conștientizează genderul/genul?
- n) Se bazează personalul școlii pe oportunitățile generate de evenimentele din atenția mass-mediei, care ar putea să motiveze anumite grupuri de copii, dar să ofere alternative din considerente egale pentru ceilalți neinteresați de anumite teme?
- o) Este posibil pentru copii să participe la lecții precum sunt știința și educația fizică în vestimentația care este permisă de religia lor?
- p) Este curriculumul adaptat la copiii care nu frecventează, de exemplu, orele de artă, muzică din considerente religioase?
- q) Sunt lecțiile adaptate, dacă este necesar, pentru copiii cu dizabilități fizice sau senzoriale pentru ca aceștia să aibă oportunitatea să-și dezvolte capacitățile și cunoștințele în domeniile educației fizice, cunoașterea sunetului și a luminii sau să facă temele practice?

- r) Recunoaște personalul școlii necesitatea de timp adăugător pentru copiii cu dizabilități la utilizarea echipamentului în timpul orelor practice?
- s) Se acordă atenție deosebită pentru încadrarea acelor copii care sunt neastâmpărați, neatenți și lipsiți de interes? [1, p. 168]

Realizarea sensului

Activitatea: Principiile strategiei de proiectare individualizată

Analizați principiile propuse. Discutați în perechi. Formulați întrebări conform tehnicii „Explozia stelară”. Faceți schimb de întrebări cu alte perechi și răspundeți reciproc.

centrarea procesului educațional pe copil, și nu pe conținuturi

adaptarea strategiilor de predare-învățare-evaluare la comunitatea de instruire și la fiecare elev cu necesități speciale, în parte

asigurarea caracterului flexibil al procedurilor/ activităților de evaluare

asigurarea șanselor egale fiecărui copil prin adaptare la ritmul, stilul de învățare, tipul de inteligență

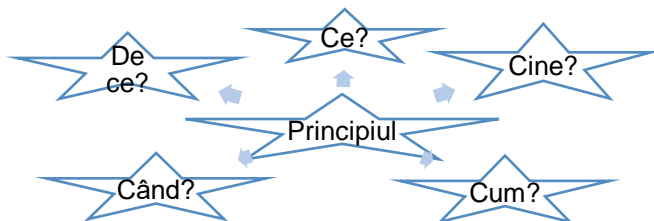
alternarea eficientă a formelor de organizare a procesului educațional (frontal, în grup, în perechi și individual)

utilizarea metodelor activ-participative

implicarea elevilor în luarea deciziilor în procesul de proiectare

asigurarea conexiunii inter/ intra/ transdisciplinare

axarea pe progresul individual în realizarea evaluării bazate pe competențe

Debrifare: Care dintre pricipii a fost descoperit în cadrul formării? Care dintre principiile au fost cu succes implementate până la formare? De ce resurse este nevoie pentru a implementa eficient principiile date? De ce cunoștințe aveți nevoie pentru a înțelege mai bine principiile?

Activitatea: Proiectarea didactică constructivistă

Aplicați Tehnica „Diagrama ideilor esențiale”. Enumerați ideile esențiale din informația oferită (Vezi referința bibliografică 2, p.40-45). Reformulați 3 idei în manieră personală, ilustrând modul de înțelegere.

Ideea 1	Ideea 2	Ideea 3

Debrifare: Ce modele de proiectare constructivistă cunoașteți? Ce părere aveți despre Modelul ERRE? De ce, în contextul proiectării didactice constructiviste, cadrul didactic își asumă rolul de facilitator și mentor?

Activitatea: Proiectarea individualizată

Analizați etapele și operațiile proiectării didactice. Discutați cu colegii și identificați activitățile specifice de proiectare a activității didactice pentru elevul cu CES.

Etape	Operații	Activități specifice
1. Identificarea finalităților (Ce voi face?)	<ul style="list-style-type: none"> Stabiliți cât mai concret și mai exact „ce va ști” și „ce va ști să facă” elevul la sfârșitul activității; 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Verificați dacă ceea ce ați stabilit este în consens cu curriculumul școlar; • Verificați dacă ceea ce ați stabilit este realizabil în timpul disponibil. 	
<p>2.Stabilirea resurselor (<i>Cu ce voi face?</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizați și selectați conținutul învățării; • Analizați și organizați capacitatea de învățare și exprimare a elevilor; • Analizați resursele materiale disponibile. 	
<p>3.Conturare a strategiilor (<i>Cum voi face?</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alegeți metodele de învățământ potrivite; • Alegeți materialele și mijloacele didactice necesare; • Îmbinați metodele, materialele și mijloacele în strategii didactice fixate pe obiective operaționale; • Imaginați-vă în întregime „scenariul” desfășurării activității didactice. 	
<p>4.Stabilirea tehnicilor de evaluare (<i>Cum voi ști dacă s-a realizat ceea ce trebuia?</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stabiliți, de la început, o procedură de evaluare a nivelului de realizare a obiectivelor propuse. • Realizați o evaluare corectă pornind de la obiectivele operaționale ale activității; • Urmăriți ca evaluarea să vizeze raportul dintre rezultatele obținute și rezultatele scontate. 	

Activitatea: Strategia „Piramida” în proiectarea didactică

Scopul aplicării strategiei în planificarea didactică este de a crea un context educațional favorabil pentru includerea activă a tuturor elevilor în procesul de învățare pentru succes, ținând cont de necesitățile educaționale individuale, pornind de la ideea că toți pot învăța. Axele piramidei reprezintă cele cinci domenii interconectate, inerente planificării: elevul, contextul, tematica și practica instrucțională. Aplicați cu un coleg Tehnica „Dialogul dintre pesimist și optimist”. Completați tabelul. Elaborați un dialog în care veți pune în discuție eficiența.

Aspecte pozitive	Aspecte negative	Ipoteze
Reflecții		

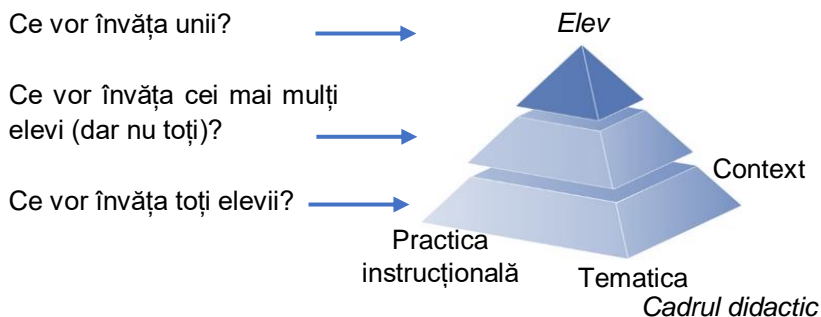

Figura 1.3. Planul piramidei după J.-Sh. Shumm

Debriefare: Ce este necesar de realizat pentru ca elevii să nu fie blocați la nivelurile piramidei? Planul piramidei limitează așteptările elevilor? Cât de repede elevul cu CES poate ajunge în vârful piramidei? Ce alte instrumente eficiente de planificare utilizați?

Activitatea: Proiectarea de lungă durată

Analizați informația (Vezi referința bibliografică 2, p. 46-54). Redați schematic procesul de elaborare a proiectării de lungă durată în clasa incluzivă. Enumerați cele mai importante etape. Propuneți un exemplu de proiectare didactică. Analizați exemplul colegului. Propuneți sfaturi pentru îmbunătățirea produsului.

Sugestii de îmbunătățire

Activitatea: Proiectarea lecției

Analizați informația (Vezi referința bibliografică 2, p.54-56). Propuneți un exemplu de proiect didactic în clasa incluzivă. Analizați exemplul colegului. Propuneți sfaturi pentru îmbunătățirea produsului.

Sugestii de îmbunătățire

Reflecția

Activitatea: Aplicarea cunoștințelor despre proiectarea individualizată

Realizați autoevaluarea activităților de învățare realizate la această unitate de conținut. Aplicați Tehnica „Graficul învățării”. Completați graficul cu 1-5 răspunsuri la întrebările oferite.

Unde vei utiliza aceste cunoștințe?

Ce doriți să mai aflați?

Ce ați aflat nou?

1.5. Asistența elevului la lecție de către cadrul didactic de sprijin

Evocarea

Activitatea: Asistarea la lecție a elevului cu CES de către CDS: practici bune

Formați perechi. Interogați colegul cu scopul de a descoperi experiența de organizare și realizare a asistenței la lecție a elevului cu CES de către CDS. Răspundeți la întrebările colegului. Descrieți 1-3 practici de succes obținute de cadrele didactice.

Succesul 1:

Succesul 2:

Succesul 3:

Realizarea sensului

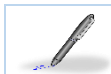
Activitatea: Comportamentul CDS la lecție

Analizați suportul didactic (Vezi referința bibliografică 2, p. 58-62). Completați tabelul cu comportamentele accesibile și inaccesibile ale CDS în cadrul lecției.

Asta DA	Asta NU

Activitatea: Planificarea activității CDS la lecție

Prezentați un exemplu de planificare a activității CDS de asistare a elevilor cu CES la lecție. Analizați exemplul colegului. Propuneți sfaturi pentru îmbunătățirea produsului.

Activitatea: Eficientizarea colaborării CD cu CDS

Realizați autoevaluarea activității CDS în instituția în care activați în baza întrebărilor din Indexul incluziunii [1]. Porniți de la Dimensiunea C. Dezvoltarea practicilor incluzive, Secțiunea C2: Dirijarea învățării, Indicatorul C2.11. Profesorii de sprijin susțin învățarea și participarea tuturor copiilor. Analizați și alți indicatori care reflectă activitatea CDS. Identificați 1-5 comportamente care necesită formate la CDS sau CD pentru a realiza o asistență individualizată de calitate la clasă.

- a) Sunt CDS desemnate pentru sălile de clasă sau capitole din curriculum, și nu pentru un grup anumit de copii?
- b) Sunt CDS preocupate de sporirea participării tuturor copiilor?
- c) Demonstrează CDS că și ele sunt motivate să studieze și au un șir de interese?
- d) Își pun ca scop CDS să-i facă pe copii independenți de suportul lor direct?
- e) Încurajează CDS suportul din partea semenilor pentru copiii care întâmpină greutăți în procesul de studiere?
- f) Contribuie CDS cu viziunea lor asupra perceperii barierelor în procesul de studii și participarea copiilor și tinerilor din școală?
- g) Contribuie CDS cu cunoștințele proprii despre localitatea și comunitatea din care face parte școala?
- h) Sunt implicate CDS în procesul de planificare și de recapitulare a activităților de studiere?
- i) Evită CDS să se implice în relațiile copiilor cu semenii lor sau cu alți membri ai personalului școlii?
- j) Este spațiul din încăperile claselor organizat astfel încât profesorii și CDS să poată lucra atât în grup, cât și, cu o serie de copii, individual, aparte?

- k) Sunt făcute încercări de a angaja CDS de gen feminin și masculin?
- l) Sunt considerate opiniile CDS referitoare la specificul sarcinilor pe care sunt obligate să le îndeplinească?
- m) Negociază CDS fișa de descriere a postului de lucru?
- n) Sunt familiarizați toți profesorii cu lista activităților pentru care sunt angajate CDS?
- o) Sunt plătite CDS pentru toate orele lucrate în școală, inclusiv participarea la ședințe, pregătirea materialelor pentru profesor și orele de dezvoltare a personalului?
- p) Se recunoaște faptul că unii copii cu dizabilități ar putea să necesite un asistent personal (mai mult decât un CDS)?
- q) Sunt binevenite CDS cu dizabilități pentru angajare în cadrul școlii?
- r) Au aceleași preocupări asistenții personali ca și profesorii și CDS pentru a-i acorda suport copilului ca acesta să participe cu alți copii la activitățile din interiorul sau exteriorul școlii?
- s) Sunt consultați copiii cu dizabilități în raport cu suportul de care ei ar putea să aibă nevoie și care sunt caracteristicile persoanei capabile să ofere acest suport? [1, p. 178]

Reflecția

Activitatea: Planul personal de dezvoltare profesională

Realizați o autoevaluare a nivelului de pregătire în domeniul proiectării didactice incluzive.

Ce voi face? Obiective	Când voi face? Perioadă	Cu cine voi face? Parteneri	Cu ce voi face? Resurse	Cum voi ști că am făcut bine? Indicatori de performanță

1.6. Managementul clasei incluzive

Evocarea

Activitatea: Cum este clasa mea?

Realizați o autoevaluare a gradului de respectare a caracteristicilor clasei incluzive în clasa pe care o conduceți. Argumentați. Oferiți exemple concrete.

Caracteristici	În ce măsură ?		
	mare	medie	mică
Siguranță			
Accesibilitate			
Conveniență			
Flexibilitate			
Adaptabilitate			
Durabilitate			
Lejeritate în utilizare			

Debriefare:

Realizarea sensului

Activitatea: Implicarea elevilor în promovarea EI

Continuați lista activităților de creștere a gradului de implicare a copiilor în dezvoltarea și promovarea EI

crearea grupului de mentori din rândul elevilor, care să ofere sprijin și asistență individualizată unul-la-unul colegilor lor cu CES și/sau dizabilități

încurajarea implicării copiilor cu CES în activitățile structurilor de guvernare existente în instituție și comunitate pentru a asigura participarea lor la procesul decizional

încurajarea și susținerea copiilor pentru a-și exprima opiniile și viziunile privind drepturile lor

?

Activitatea: Motive pentru promovarea educației incluzive

Analizați cele zece motive pentru incluziune (după Centrul Pentru Studii în Educația Incluzivă din Marea Britanie). Formulați un motiv personal care vă ghidează în realizarea incluziunii.

Drepturile omului

- Toți copiii au dreptul de a învăța împreună.
- Copiii nu trebuie devalorizați și nici să suporte vreo discriminare, să fie excluși sau respinși pentru că au o dizabilitate sau au dificultăți de învățare.
- Adulții cu dizabilități, care se descriu pe ei ca supraviețuitori ai unor școli speciale, cer să se pună capăt oricărei segregări.
- Nu există nicio explicație legitimă pentru a separa copiii în educație. Copiii trebuie să existe împreună, cu avantaje și profit pentru fiecare. Ei nu au nevoie să fie protejați unii de alții.

Educația

- Cercetarea ne demonstrează că elevii se simt mai bine atât din punct de vedere social cât și academic, în mediile integrate.
- Nu există nicio formă de învățământ în școli segregate care să nu poată fi organizată într-o școală obișnuită.
- Cu același angajament și cu același sprijin, educația integrată reprezintă o folosire mult mai eficace a resurselor educative.

Relaționare

- Segregarea îi învață pe copii teama, ignoranța, și hrănește prejudecățile.
- Toți copiii au nevoie de o educație care să îi ajute să dezvolte relații și care îi pregătește să trăiască în mijlocul celorlalți.
- Doar incluziunea are potențialul necesar pentru a diminua teama și a construi prietenia, respectul și înțelegerea.

Activitatea: Valorile educației incluzive

Analizați schema valorilor și a comportamentelor umane pe care doresc să le diminueze. Realizați o autoevaluare orală a valorilor prezente în clasa/ școala/ comunitatea din care faceți parte.

+	STRUCTURĂ	- Ierarhie - Oportunitate - Consum - Gașcă - Exploatare
	RELAȚII	- Monocultură - Discriminare - Supraveghere - Egoism - Imagine - Putere - Conformitate
	SPIRIT	- Remunerare/Sanțiune - Autoritate - Fatalism - Eficiență
	Egalitate Drepturi Participare Comunitate Grijă pentru mediu/ Durabilitate Respect pentru diversitate Nonviolență Încredere Compașiune Sinceritate/Onestitate Înțelepciune Curaj Bucurie Dragoste Speranță/Optimism Frumusețe	

Activitatea: Monitorizarea comportamentului elevului la lecție

Elaborați o listă de 1-5 comportamente ale elevului, care necesită a fi monitorizate în timpul lecției. Stabiliți scopul observării.

Cu ce scop?	Ce voi observa?	Ce schimbări voi realiza?

Debriefare: Ce instrumente de monitorizare a comportamentului elevului cu CES utilizați? Ce comportamente veți ignora? Ce comportamente veți propune spre intervenție? Ce replici utilizați pentru disciplinarea elevului? Cum stimulați realizarea sarcinilor de învățare?

Activitatea: Regulile clasei mele

Analizați suportul didactic (Studiați referința bibliografică 2, p.64-66). Formulați pentru fiecare rol al dirigintei câte o regulă pentru asigurarea mediului educațional incluziv.

Roluri	Regulile clasei mele
Planificare	
Organizare	
Comunicare	
Conducere	
Coordonare	
Îndrumare	
Motivare	
Consiliere	
Control	
Evaluare	

Debriefare: De ce este nevoie să regândim rolurile cadrului didactic în clasa incluzivă? Ce rol realizați în parteneriat cu familia elevului cu CES? Ce rol realizați în parteneriat cu CDS?

Reflecția

Activitatea: Poemul clasei incluzive

Formulați o concluzie conform algoritmului propus.

Clasa incluzivă

Nu există clasă incluzivă fără ...

Nici fără ...

Și nici fără ...

1.7. Mediul educațional incluziv

Evocarea

Activitatea: Crearea mediului educațional incluziv

Comentați afirmația: „Schimbarea, trecerea de la școala/clasa tradițională la cea în care mediul este incluziv și prietenos învățării este un proces, nu un eveniment sau un act singular.”

Realizarea sensului

Activitatea: Abordări psihopedagogice ale mediului incluziv

Studiați analiza comparativă a abordării tradiționale și incluzive a mediului educațional. Ce tip de abordare predomină în instituția din care faceți parte. Formulați 1-5 argumente. Oferiți exemple.

Aspecte	Abordarea tradițională	Abordarea incluzivă
Relațiile	Distanțate. Învățătoarea stă în fața copiilor, la distanță de aceștia, uneori – cu spatele la ei	Prietenoase și calde. Învățătoarea se află lângă/ printre copii, le zâmbește și le apreciază eforturile Părinții sunt implicați în procesul educațional
Cine se află în clasă?	Învățătoarea și copiii care par să aibă abilități similare	Învățătoarea, copiii cu diferite abilități, alte persoane (părinții)

Aranjamente de mediu	Piese de mobilier (bănci, scaune) identice în fiecare clasă. Toți copiii așezați în bănci. Fetele de o parte a sălii de clasă, băieții – de cealaltă	Aranjamente diferite Fetele și băieții stau împreună: la mese, în cercuri pe podea, în alte formate
Materiale didactice/de învățare	Manuale, caiete, tablă	O mare varietate de materiale, folosite pentru diferite discipline școlare, confecționate din cele mai uzuale obiecte: ziare, postere, marionete, alte obiecte din viața cotidiană
Resurse	Învățătoarea interacționează cu copiii fără a folosi materiale de învățare adiționale	Învățătoarea planifică cu o zi înainte activitatea la clasă. Ea implică copiii prin faptul că le solicită să aducă de acasă obiecte ajutătoare (și acestea nu costă nimic!)
Evaluare	Evaluări standardizate, de regulă, în scris	Evaluări autentice, observarea, analiza rezultatelor activității copiilor, aprecierea permanentă, încurajarea.

Activitatea: Rolul mediului educațional în stimularea învățării

Completați cu 1-3 idei pentru fiecare caracteristică a mediului educațional. Identificați modalitățile de stimulare a învățării elevului cu CES. Descrieți experiența instituției din care faceți parte în adaptarea mediului educațional la nevoile de învățare a diferitor categorii de CES. Enumerați dificultățile întâlnite și soluțiile de depășire.

Accesibilizarea mediului fizic	<ul style="list-style-type: none">• Asigurarea unui mediu sigur și accesibil prin eliminarea barierelor arhitecturale, a pragurilor, a aglomerării obiectelor de mobilier și nu numai, prin construcția pantelor de acces și instalarea barelor de sprijin;• Adaptarea corespunzătoare a luminii, a nivelului de zgomot, a ventilației etc.;• Adaptarea mobilierului în sensul adecvării acestuia la particularitățile copiilor, al oferirii unor piese de mobilier confortabil și atractiv în sala de clasă, astfel încât mediul să fie primitiv și plăcut;• Accesibilizarea dotărilor, a echipamentelor, a altor resurse educaționale.
Crearea spațiilor care stimulează activitatea intelectuală	<p>Sunt recomandate:</p> <ul style="list-style-type: none">• Materialele informativ-intuitive afișate pe pereții clasei, care să stimuleze interesul și activitatea mentală;• Ferestre mari, care permit iluminarea naturală amplă a spațiilor de învățare, creează starea de bine;• Bănci, birouri așezate în cerc, în format care stimulează discuțiile, dezbaterile;• Echipamente, dispozitive tehnologice auxiliare, care să faciliteze învățarea și comunicarea etc.

Activitatea: Elementele mediului incluziv

Analizați elementele mediului educațional incluziv, prietenos învățării. Identificați un element care nu este încă prezent în instituția din care faceți parte. Argumentați succint. Propuneți soluții.

Elemente	Argumente	Soluții
Este sigur. Protejează TOȚI copiii de vătămare, violență și abuz		
Sensibil. Observă diferențele și stimulează TOȚI copiii să învețe		
Promovează participarea, cooperarea, respectul de sine și încrederea		
Promovează modul sănătos de viață și deprinderile de viață		
Învățarea este relevantă pentru viața de zi cu zi a copiilor. Copiii sunt responsabili pentru propria învățare		
Promovează oportunități pentru cadrele didactice să învețe continuu și să beneficieze din predare și învățare		
Este corect din punct de vedere al principiilor gender și nediscriminatoriu		
Cadrele didactice, familiile și comunitățile sunt implicate în procesul educațional		
Include TOȚI copiii: fete și băieți, pe cei din diferite contexte culturale și lingvistice, pe cei cu CES, pe cei cu dizabilități etc.		

Reflecția

Activitatea: Planul personal de dezvoltare profesională

Realizați o autoevaluare a nivelului de pregătire în domeniul proiectării didactice incluzive.

Ce voi face? Obiective	Când voi face? Perioadă	Cu cine voi face? Parteneri	Cu ce voi face? Resurse	Cum voi ști că am făcut bine? Indicatori de performanță

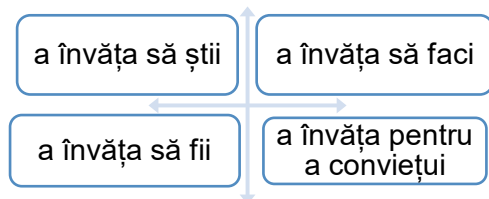
MODULUL II. TEHNOLOGII DIDACTICE INCLUZIVE

2.1. Activizarea potențialului de învățare și a instruirii

Evocarea

Activitatea: Dimensiunile învățării

Aduceți exemple din asistența educațională a elevului cu CES în care ați contribuit la realizarea celor 4 dimensiuni ale învățării.

Debriefare: Ce a reușit mai mult elevul cu CES să știe, să facă, să manifeste atitudini sau să interacționeze cu alte persoane? Care dimensiune o valorificați mai ușor în predare?

Realizarea sensului

Activitatea: Triada învățării

Comentați afirmația, accentuând relația dintre conceptele-cheie.

În cazul elevilor cu CES, diada *învățare-dezvoltare* se modifică, transformându-se într-o relație complexă cu trei factori de bază: *învățare-dezvoltare-compensare*. Învățarea (formativă) apare atât ca factor:

- de dinamizare a proceselor dezvoltării psihosociale;
- de echilibrare treptată, de corectare a abaterilor de la traseul obișnuit al dezvoltării;
- de realizare a dezvoltării compensatorii.

Activitatea: Forme de învățare specifice elevilor cu CES

Analizați tipurile de învățare aflate în strânsă interdependență și condiționare reciprocă:

- *Învățarea cognitivă* - dobândirea de cunoștințe, deprinderi intelectuale, la baza cărora stă înțelegerea și exercițiul.
- *Învățarea psihomotorie* - însușirea conștientă a unor scheme motorii și implicând: schema corporală, orientare, coordonare, viteză, ritm.
- *Învățarea instrumentală* – se însușesc mijloacele, instrumentele specifice de comunicare, implicate în limbajul verbal (oral și scris), în însușirea numerației și a instrumentelor de calcul, în însușirea semnelor de punctuație, ortografie etc.
- *Învățarea afectivă* – se însușesc reacțiile adecvate la stările și situațiile afectogene.
- *Învățarea practică* – se află la baza formării deprinderilor implicate în joc, în unele activități școlare, în activități de autoservire și gospodărești.
- *Învățarea morală* – însușirea conceptelor de etică, în formarea deprinderilor de conduită socială, în respectarea regulilor de conviețuire în comunitate etc.

Aplicați Tehnica „Controversa constructivă”. Formați 2 echipe. În interiorul echipei, formați perechi. Elaborați argumente comune în susținerea tipurilor de învățare potrivite pentru elevii cu CES. Formulați și prezentați lista comună de argumente. Adresați oponentilor întrebări de precizare. Exprimați în scris poziția pentru care optați personal.

Declararea poziției
Prezentarea argumentelor ce susțin această poziție și combaterea negației posibile
Declarația de încheiere (modul în care argumentele sprijină poziția)

Activitatea: Principii ale învățării eficiente

Analizați următoarele principii:

1. Învățarea trebuie să înceapă cu stabilirea unui scop, a unui principiu director.
2. Învățarea este un proces relativ unitar, în pofida varietății formelor, tipurilor și modurilor de prezentare.
3. Orice învățare începe prin diferite modalități de utilizare a experienței subiectului.
4. Învățarea este puternic influențată de stările afective generate de situațiile și condițiile de desfășurare a procesului.
5. Învățarea este influențată pozitiv de un sistem sociocultural de stimulare, numit instruire.
6. Motivația pozitivă prezintă o importanță mare, reflectând dorința de învățare, competența, obținerea recompensei, evitarea pedepsei etc.
7. Motivația prea puternică, excesivă nu este favorabilă unei învățări eficiente, pentru că provoacă stări impulsive.
8. Învățarea este eficientă dacă subiectului i se stabilesc scopuri realiste și adecvate.
9. Personalitatea profesorului influențează, pozitiv sau negativ, învățarea elevului.
10. Participarea activă a elevului la învățare este mai eficientă decât starea lui pasivă.
11. Informația despre rezultatul învățării constituie un factor de succes în învățare.

Selectați un principiu care nu a fost aplicat frecvent în practica educațională. Aplicați Tehnica „6 Cum?”.

Activitatea: Condiții ale activizării elevilor

Analizați suportul didactic (Studiați Anexa 2.1.).

Propuneți acțiuni de respectare a condițiilor indicate.

Condiții	Acțiuni de realizare la clasă
pregătirea psihologică pentru învățare	
crearea și menținerea unei ambianțe educaționale optime și eficiente	
realizarea comunicării didactice	
organizarea și desfășurarea rațională a învățării	
utilizarea unui sistem de metode de instruire și îmbinarea acestora cu mijloace de învățământ adecvate	

Activitatea: Practici de succes în activizarea instruirii

Valorificați Dimensiunea C. Dezvoltarea practicilor incluzive, Secțiunea C2. Dirijarea învățării, Indicatorul C2.4 Copiii participă activ la propriul lor proces de învățare din Indexul incluziunii școlare de T. Booth și M. Ainscow, ca suport pentru autoevaluarea deschiderii spre individualizarea și diferențierea sarcinilor didactice.

- Este evident că și adulții din școală sunt cointeresați să studieze activ și că au interese multe?
- Sunt încurajați copiii să creadă că își pot mări capacitatea de a studia independent?
- Se recunoaște faptul că, dacă unii copii își măresc capacitatea de a studia și a colabora independent, atunci profesorii devin mai liberi pentru a-i putea ajuta pe alți copii să devină și aceștia independenți?
- Sunt încurajați copiii să identifice tot ce își doresc să studieze și să-și asume responsabilitatea pentru însușirea materiei?

- e. Sunt încurajați copiii să dezvolte interesul pentru studiere, pe care să-l urmeze și în afara școlii?
- f. Sunt numeroase ocaziile când copiii pot alege singuri ce își doresc să studieze?
- g. Sunt ajutați copiii să scrie titlurile/temele și denumirile personale pentru a structura o lucrare?
- h. Sunt încurajați copiii să pună întrebări provocatoare la care nicio persoană nu are un răspuns imediat?
- i. Sunt planurile de studii discutate cu copiii, astfel încât ei să poată alege care teme și subiecte să fie studiate rezumativ și care să fie studiate mai detaliat?
- j. Este oferit suport copiilor pentru a fi ajutați să avanseze cu studierea materialului în baza cunoștințelor și a capacităților pe care deja le posedă?
- k. Sunt învățați copiii cum să întreprindă o cercetare și să formuleze tema lucrării?
- l. Le este permis copiilor să utilizeze biblioteca și resursele tehnologiilor informaționale în mod independent?
- m. Sunt ajutați copiii să investigheze o temă prin întocmirea unei liste de întrebări exacte, la care se încearcă a găsi răspuns?
- n. Învăță copiii să se ajute reciproc la activitățile de cercetare prin a-l asculta pe cel ce încearcă să execute o asemenea lucrare și apoi punându-i întrebări, pentru a înțelege cum gândește persoana în cauză?
- o. Învăță copiii să elaboreze sumare la lucrările proprii, pentru a oferi o idee imediată despre structura acestora?
- p. Sunt evitate activitățile de copiere mecanică?
- q. Sunt învățați copiii cum se prezintă lucrarea proprie oral, în scris și în alte forme, individual și în grup?
- r. Sunt ajutați copiii să planifice și să îndeplinească recapitularea pentru testări și examene?

- s. Sunt consultați copiii cu privire la suportul acordat în procesul de studiere pe care ei îl necesită?
- t. Oferă copiii comentarii constructive cum pot fi îmbunătățite activitățile de studiere?
- u. Contează reacția de răspuns și evaluările copiilor cu privire la organizarea activităților de studiere?
- v. Sunt încadrați copiii în identificarea unor soluții de depășire a problemelor proprii în procesul de studiere? [1, p. 171]

Debriefare: Cum stimulați învățarea autonomă și autoreglată la elevii cu dezvoltare tipică/atipică? Cum implicați părinții elevului cu CES în dezvoltarea competenței de a învăța să înveți? Cum se implică CDS în responsabilizarea elevului cu CES pentru învățare? Ce strategii nu au adus rezultatul dorit? Ce strategii au contribuit la activizarea elevilor?

Activitatea: Identificarea dificultăților în învățare și participare

Propuneți strategii de dezvoltare a mediului pozitiv de învățare, în care elevii ar putea discuta despre dificultățile cu care se confruntă în învățare și în interacțiunea cu alte persoane.

Exemplu: Utilizarea fișelor de autoevaluare a activității de învățare: Ce am învățat astăzi? Ce am făcut bine? De ce nu sunt sigur? Unde am nevoie de ajutor? Despre ce vreau să cunosc mai multe? La ce voi lucra în continuare (Anexa 2.2).

Reflecția

Activitatea: Completați fișa de autoevaluare conform algoritmului propus

Plus (am aflat nou)	Minus (nu am înțeles)	Interesant

2.2. Modalități de adaptare a sarcinii de învățare

Evocarea

Activitate: Schimbăți ochelarii

Realizați următoarele simulări ale diferitor afecțiuni ale dezvoltării (legarea ochilor, a mâinilor, a picioarelor, astuparea urechilor). Realizați diferite activități specifice învățării (citire, scriere, calcul matematic, desen, exerciții fizice etc.)

Debriefare: Ce emoții ați trăit? Ce gânduri ați avut? Ce dificultăți ați întâmpinat? Cum ați dorit să fiți ajutat? După redobândirea funcțiilor, ce ați simțit? Ce schimbări s-au produs în înțelegerea elevilor cu diferite deficiențe?

Realizarea sensului

Activitatea: Sarcina didactică: aspecte generale

Comentați definiția. Identificați cuvintele-cheie. Deduceți și enumerați acțiunile care trebuie să le realizeze cadrele didactice, elevii, CDS și părinții în conceperea și îndeplinirea sarcinilor didactice în diferite contexte de învățare. Argumentați importanța colaborării actorilor educaționali.

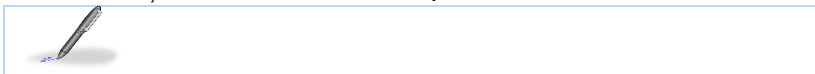
Sarcina didactică reprezintă „un anumit quantum” de cunoștințe și capacități care urmează să fie dobândit de elev conform anumitor obiective pedagogice specifice și concrete proiectate în mediul școlar sau/și extrașcolar, realizabile în diferite contexte de instruire formală și/sau nonformală.

Ce face cadrul didactic?	Ce face elevul?	Ce face CDS la CREI?	Ce face părintele acasă?

Activitatea: Adaptarea sarcinii ca răspuns la nevoile de învățare

Aplicați Tehnica „Trierea aserțiunilor”. Citiți acțiunile care caracterizează comportamentul școlar al elevilor. Alegeți ideile cu care sunteți în dezacord, în acord parțial sau în acord. Explicați alegerea.

1. Ritmul de învățare este diferit la elevii de aceeași vârstă care parcurg același program de instruire;
2. Gradul de asimilare a informațiilor și a cunoștințelor predate diferă mult la elevii de aceeași vârstă;
3. Capacitatea de învățare și rezultatele fiecărui elev sunt diferite la discipline de studiu diferite;
4. Așteptările privind participarea elevilor la lecții trebuie corelate cu interesele și cerințele individuale în materie de educație ale fiecărui elev în parte.

Activitatea: Zona proximei dezvoltări

Analizați schema. Reveniți la sarcinile de învățare realizate personal în cadrul sesiunii precedente. Identificați sarcinile ușoare, care au consolidat deprinderile, și sarcinile dificile, care au creat situații problematice de învățare.

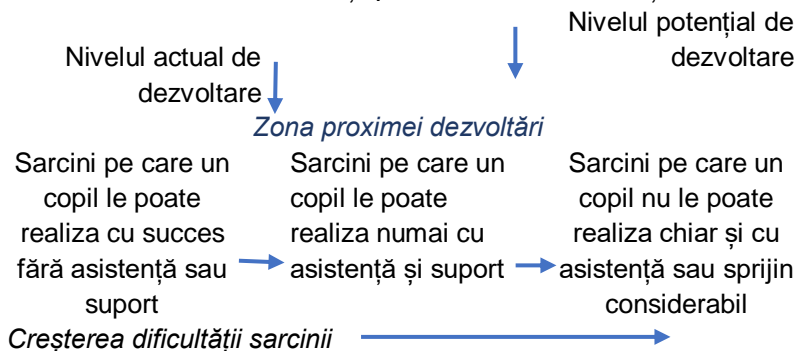

Figura 2.1. Zona proximei dezvoltări (Ormrod, J.E., 2008)

Debriefare: Zona proximei dezvoltări include abilități de învățare și rezolvare de probleme într-o formă imatură, care abia începe să se contureze; se schimbă de-a lungul vieții, pe măsură ce alte sarcini mai complexe sunt realizate; stabilește o limită superioară pentru care ei au capacitate cognitivă necesară.

În ce context, ați aflat pentru prima dată despre Teoria Zonei proximei dezvoltări? Cum valorificați în practică această teorie? Cum ați putea explica această teorie părinților? Ce exemple din predarea unei didactici particulare ar putea fi aduse pentru înțelegerea teoriei de către cadrele didactice?

Activitatea: Relația dintre nivelul de performanță în funcție de tipul sarcinii

Legea Yerkes-Dodson exprimă relația dintre nivelul de performanță și cel de activare neuropsihică la general, în funcție de tipul sarcinii. Pentru sarcinile ușoare, nivelul de performanță crește linear până la un anumit prag, odata cu creșterea nivelului general de activitate.

În baza unui studiu de caz cunoscut din practică, propuneți exemple de activități de învățare ușoare complet automatizate, mai complexe neautomatizate și dificile neautomatizate.

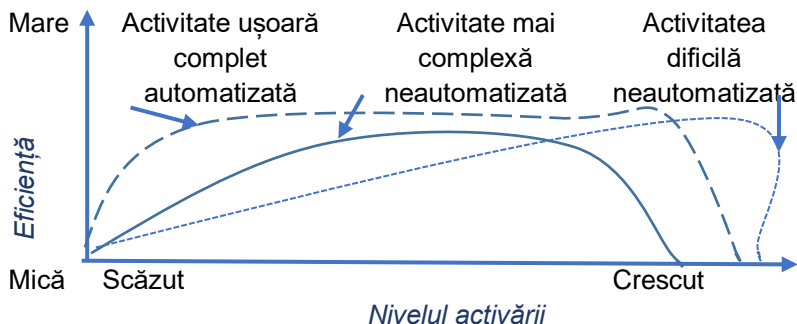

Figura 2.2. Legea Yerkes-Dodson

Activitatea: Relația dintre timpul de realizare și gradul de dificultate al sarcinii

Comentați schema.

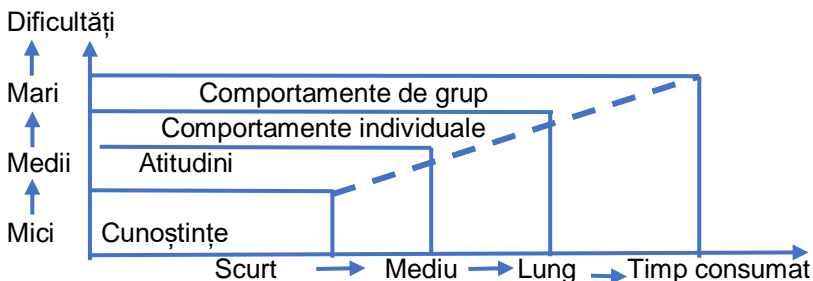
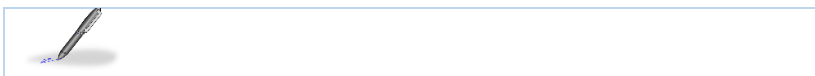

Figura 2.3. Relația timp de realizare și grad de dificultate al sarcinii

Activitatea: Analiza cognitivă a sarcinii

Analizați schema. Selectați o sarcină dintr-un manual la alegere. Identificați etapele, procedurile, procesele, mijloacele necesare realizării ei. Exersați identificarea dificultăților pe care le va întâlni elevul în realizarea sarcinii.

Evaluarea funcționării cognitive a elevului

Reducerea distanței dintre comportamentele individuale exprimate de elev și comportamentele cerute de sarcină

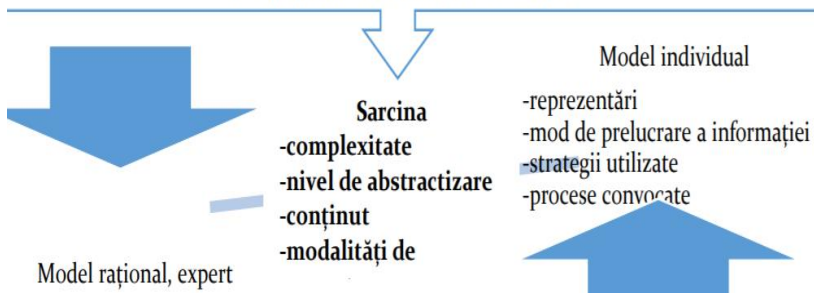

Figura 2.4. Reprezentarea grafică a analizei cognitive a sarcinii

Debriefare: De ce este necesară compararea modelului individual de rezolvare a sarcinii cu modelul expert (rațional) cerut de natura și de complexitatea sarcinii?

Activitatea: Argumente pentru adaptarea sarcinii de învățare

Aplicați tehnica 6 De ce? Răspundeți la prima întrebare: „De ce este necesar să adaptăm sarcinile de învățare pentru elevii cu CES?”. Formulați întrebarea 2 în baza răspunsului 1. Repetați acțiunile până la sfârșit.

Debriefare: Ce alte argumente pentru adaptarea sarcinilor puteți formula? Ce cunoașteți despre analiza cognitivă a sarcinii?

Activitatea: Sarcini individualizate după nivelurile didactice

Formulați sarcini individualizate la disciplina predată, respectând specificul nivelului didactic (vezi Anexa 2.2).

Debriefare: Cum repartizați sarcinile de învățare conform etapelor lecției? Cum raportați gradul de complexitate a sarcinii la curba oboselii (a zilei, a săptămânii, a semestrului)?

Activitatea: Sarcini individualizate după scara curriculară

Elaborați sarcini didactice conform scării curriculare.

Constatări	Întrebări	Adaptarea sarcinii
	1. Elevul poate să îndeplinească sarcina propusă clasei?	Să scrie o dictare din 40-50 de cuvinte.

Dacă nu, poate	2. Elevul poate să realizeze activitatea, dar <i>cu finalități modificate?</i>	O dictare cu mai puține cuvinte.
Dacă nu, poate	3. Elevul poate să facă aceeași activitate adaptată, dar cu <i>așteptări adaptate</i> și cu ajutorul unor <i>materiale didactice?</i>	Să copieze un text scris cu litere mai mari dintr-o fișă de lucru.
Dacă nu, poate	4. Elevul poate să facă o <i>activitate similară</i> , dar cu <i>așteptări mai mici?</i>	Să scrie un șir de cuvinte care sunt din mediul zilnic al elevului.
Dacă nu, poate	5. Elevul poate să facă o <i>activitate similară</i> , dar cu <i>materiale didactice adaptate?</i>	Să îndeplinească un exercițiu de verificare a ortografiei pe calculator.
Dacă nu, poate	6. Elevul poate să facă o <i>activitate diferită sau paralelă?</i>	Să-și verifice ortografia cu ajutorul dicționarului.
Dacă nu, poate	7. Elevul poate să facă o <i>activitate practică și funcțională cu ajutorul cuiva?</i>	Să se joace cu niște cuvinte-puzzle sau să rezolve o integramă cu ajutorul unui coleg.

Activitatea: Sarcini individualizate după tipul de inteligență

Analizați suportul didactic (Vezi referința bibliografică 3, p.15-22). Elaborați sarcini didactice conform specificul fiecărui tip de inteligență pentru o probă de evaluare (orală, scrisă).

Debriefare: Ce tip de inteligență au elevii cu care lucrați? Ce mijloace didactice utilizați pentru a stimula învățarea elevilor cu diferite tipuri de inteligență predominantă? Ce tip predominant de inteligență aveți Dvs.? Cum vă adaptați modul de predare la tipul de inteligență predominant al elevilor?

Activitatea: Sarcini individualizate după stilul de învățare

Analizați suportul didactic (Vezi referința bibliografică 3, p.22-24). Deschideți manualul școlar la disciplina pe care o predăți. Selectați sarcinile didactice care valorifică un anumit stil de învățare.

Debriefare: Ce tip de sarcini predomină în manual? Cum vom proceda dacă în clasă avem mai mulți elevi care au stil de învățare diferit celui care este mai mult susținut de manualul școlar? Ce stil de învățare aveți Dvs.? Cum vă adaptați modul de predare la stilul de învățare al elevilor?

Reflecția

Activitatea: Nevoile de învățare ale elevului

Aplicați scala cu emoticoane de autoevaluare a capacității de elaborare a sarcinilor adaptate la nevoile de învățare ale elevilor cu CES.

Afirmația (indicatorul de evaluare) Identific:	 Sunt total sigur	 Sunt sigur	 Sunt neutru	 Nu sunt sigur	 Nu sunt deloc sigur
Stilul de învățare al elevului					
Tipul de inteligență predominant					
Timpul necesar elevului pentru organizarea locului de muncă					
Deprinderile de scris/citit/calcul					
Interesele și preferințele elevului					
Barierile în învățare ale elevului					
Specificul mediului de familie					
Cu cine prietenește					

2.3. Adaptarea materialelor didactice

Evocarea

Activitatea: Materialele didactice și preferințele elevilor

Oferiți exemple de materiale didactice utilizate cu plăcere de către elevii cu CES. Enumerați și materialele care nu trezesc entuziasmul lor în învățare. Argumentați cauzele preferințelor elevilor.

Realizarea sensului

Activitatea: Principiile de adaptare a materialelor didactice.

Analizați informația din suportul didactic (Consultați referința bibliografică 3, p. 42-46 și Anexa 2.4). Completați tabelul cu exemple de respectare a principiilor de adaptare a materialelor. Identificați dificultățile.

Principii	Exemple	Dificultăți
1. Adaptările de succes sunt fezabile pentru implementarea de către cadrul didactic la clasă		
2. Adaptările de succes sunt atractive, vesele, energice, pline de viață		
3. Adaptările de succes sunt dezvoltate în scopul de a forma competențe de lucru independent, cu o atenuare treptată și eventuala eliminare a adaptărilor		

4. Adaptările de succes au un scop bine definit, care este explicit pentru copii, pentru alți specialiști, pentru părinți și, dacă este necesar, pentru colegi		
5. Adaptările de succes sunt parte a unui plan comprehensiv de suport pentru copiii cu CES		
6. Adaptările de succes sunt în beneficiul tuturor copiilor		
7. Adaptările de succes nu atrag atenție excesivă asupra copiilor cu CES și nu pun copiii în situații stânjenitoare		
8. Adaptările de succes sunt evaluate continuu		

Debriefare: Care principii le-ați aplicat intuitiv? Care principii au fost descoperite acum, în cadrul formării? Ce soluții puteți propune colegilor pentru depășirea dificultăților în implementarea principiilor de adaptare a materialelor didactice? Cu cine veți colabora pentru a elabora materiale didactice FLEXIBILE?

Activitatea: Etapele de elaborare/adaptare a materialelor didactice

Analizați informația din suportul didactic (Vezi referința bibliografică 3, p.49-51). Identificați un elev cu CES din clasa în care predați/pe care îl asistați. Exemplificați elaborarea/adaptarea unor materiale didactice pentru elev, respectând algoritmul.

1. Examinarea PEI și a obiectivelor de realizat la disciplina concretă în termeni de competențe ce urmează a fi formate
2. Structurarea/segmentarea materiei de studiu pe unități mai mici de învățare
3. Stabilirea interacțiunii competențe-conținuturi
4. Elaborarea sarcinilor de învățare pe secvențe de studiu
5. Elaborarea/adaptarea materialelor pe sarcini de lucru concrete

Activitatea: Reguli de elaborare a materialelor adaptate

Analizați exemplele de reguli de elaborare a materialelor didactice. Continuați lista:

1. Materialele adaptate sunt parte a rutinei educaționale, nu sunt propuse/ aplicate doar în activități demonstrative/publice, testări sau examene.
2. Materialele adaptate nu deviază radical de la conținutul de bază și nu se aplică în detrimentul acestuia.
3. Materialele elaborate/adaptate trebuie să aibă un aspect estetic, decent, îngrijit. Cadru didactic va evita să reflecte în materialele lucrate propriile preferințe sau gusturi.
4. Nu este recomandabil să propunem elevilor materiale cu ștersături, corectări, adăugiri.

Reflecția

Activitatea: Adaptarea materialelor didactice

Autoevaluați activitatea de învățare dedicată adaptării materialelor didactice. Indicați în fiecare secțiune a panoului de tragere.

Ce știu?		Ce pot face?
Ce emoții am?	Cum voi interacționa cu elevul?	

2.4. Strategii didactice în asistența copiilor cu CES

Evocarea

Activitatea: Educația – o artă

Comentați afirmația: „Orice metodă rezultă din întâlnirea mai multor factori și, din acest punct de vedere, educația va rămâne mereu o artă: arta de a adapta, la o situație precisă, indicațiile generale date de cărțile de metodologie” de Gaston Mialaret.

Ghidați-vă după următoarele întrebări: Care sunt factorii care determină apariția metodei? Ce presupune adaptarea la o situație precisă? Ce aspecte nu sunt prevăzute de indicațiile metodice generale?

Realizarea sensului

Activitatea: Tehnologia educațională din perspectivă sistemică

Reprezentați schematic interdependența următoarelor elemente care construiesc sistemul pedagogic definit de V. Bepalco:

1. Copiii
2. Scopurile educaționale
3. Conținutul învățământului
4. Procesul educațional
5. Mijloacele tehnice
6. Formele organizaționale

Activitatea: Funcțiile metodelor didactice

Analizați funcțiile metodelor didactice.

1. **Funcția cognitivă:** Metoda solicită atenție de la elev și facilitează activitatea de cunoaștere, de descoperire.
2. **Funcția formativ-educățională:** Metoda nu este numai calea de transmitere a unor cunoștințe, ci un proces educațional în care elevul participă, își formează și își dezvoltă competențe.
3. **Funcția motivațională:** Metoda poate impulsiona curiozitatea de a cunoaște, de a face legături logice între enunțuri, evenimente, poate face activitatea de învățare mai atractivă, poate fi factor motivațional pentru participarea copilului în procesul educațional.
4. **Funcția instrumentală:** Metoda servește drept instrument, utilizarea căruia facilitează atingerea obiectivelor educaționale.
5. **Funcția normativă:** Metoda ordonează, algoritmizează procesele de predare-învățare-evaluare, din perspectiva obținerii rezultatelor așteptate.

Debriefare: Cum înțelegeți funcția motivațională a metodelor didactice? Ar putea o metodă utilizată de profesor să provoace demotivarea, nedorința de implicare a copilului în activitatea de învățare? Invocați eventuale situații/cauze/argumente.

Activitatea: Tehnici de învățare multisenzorială

Analizați suportul didactic (Vezi referința bibliografică 6, p.292-298). Elaborați o secvență a lecției (faceți referire la asistența individualizată a elevului cu CES) în care veți aplica o tehnică de învățare multisenzorială.

Activitatea: Strategii de suport individualizat în învățare

Analizați suportul informativ (referința bibliografică 3, p. 54-64). Propuneți strategii pentru un elev cu Ces cu care lucrați (sau faceți referire la un elev din Anexa 1.3.).

Domenii	Strategii
Limbaj și comunicare	
Matematică	
Dezvoltare socio-afectivă	

Activitatea: Eficiența tehnologiilor de suport

Eficiența tehnologiilor de suport și a procesului educațional va fi măsurată în termeni de rezultate ale copiilor. Un minimum de competențe ar fi acela care contribuie la incluziunea socială a copilului cu CES. Determinați, pentru fiecare competență, câte 1-3 acțiuni de asistență educațională individualizată.

Comportament dorit al elevului
1. Își poate modela comportamente în diverse situații sociale.
2. Are capacitatea de a comunica oral-scris.
3. Își poate forma și manifesta interese cât mai diverse.
4. Are simțul responsabilității personale.
5. Înțelege și se poate face înțeles în relațiile cu alții.
6. A ajuns la autonomie personală (în limitele determinate de dizabilitate, în cazul în care aceasta există).
7. Poate exercita o meserie care să-i permită un trai decent.

Reflecția

Activitatea: Planul personal de dezvoltare

Realizați o autoevaluare a nivelului de pregătire profesională în domeniul tehnologiilor didactice incluzive.

Obiective	Perioadă	Parteneri	Resurse	Indicatori de performanță

MODULUL III. EVALUAREA PROGRESULUI ȘCOLAR AL ELEVILOR CU CES

3.1. Abordări ale evaluării progreselor în dezvoltarea copilului

Evocare

Activitatea: Amintirea mea

Povestiți o situație din experiența personală în care cuvintele negative ale cadrului didactic v-au marcat și s-au memorizat pentru o perioadă lungă.

Debriefare: Ce ați simțit? Ce concluzii ați făcut? Cum a fost relația ulterioară cu acest cadru didactic? Ce schimbări s-au produs? Cine v-a susținut? Au fost și efecte pozitive? Cum credeți, de ce a procedat astfel cadrul didactic?

Realizarea sensului

Activitatea: Argumente pentru o evaluare centrată pe succes

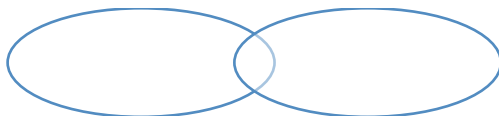
Completați cu sintagme opuse celor considerate de evitat. Formulați 1-3 argumente cu referire la necesitatea evaluării centrate pe ceea ce elevii sunt capabili să demonstreze în termeni de produs al activității lor, și nu pe ceea ce nu pot face din cauza dizabilității lor.

De evitat	Recomandat
„Nu este bine”, „Incorect”, „Nu știi ce spui”, „Spui prostii”, „Nu este așa”, „Nu ai dreptate”, „Tu nu știi”, „Ai greșit”, „Nu ai înțeles”, „Nu ai învățat nimic.”	
Argumente:	

Debriefare: Cum este motivația pentru învățare în zona succesului, iar în zona insuccesului?

Activitatea: Evaluarea rezultatelor școlare vs Evaluarea dezvoltării copilului

Completați Diagrama Venn cu caracteristicile celor două tipuri de evaluări. Utilizați următoarele întrebări de ghidare: Cine realizează? Când are loc? Ce metode se folosesc? Ce decizii se iau? Ce obiective se urmăresc?

Activitatea: Cerințele evaluării autentice

Proiectarea și realizarea corectă a evaluării rezultatelor școlare presupune cunoașterea și respectarea de către cadrul didactic a unor cerințe specifice instruirii și evaluării autentice.

Oferiți exemple de respectare a cerințelor evaluării autentice din experiența profesională.

Cerințele evaluării autentice	Exemple
Evaluarea trebuie să acorde o atenție specială învățăturilor fundamentale.	
Produsele realizate de elevi în cadrul evaluării trebuie să aibă valoare și în afara școlii.	
Sarcina de evaluare și exigențele față de elevi să fie cunoscute până la situația de evaluare.	
Evaluarea să vizeze sarcini complexe, proiectate în contexte de viață reală.	
Evaluarea trebuie să fie axată pe utilizarea funcțională a competențelor disciplinare.	

Activitatea: Metodologia de proiectare a activității de formare-evaluare integrată a competențelor școlare

Analizați cei 10 pași ai metodologiei parcurse. Organizați dezbateri. Valorificați experiența personală.

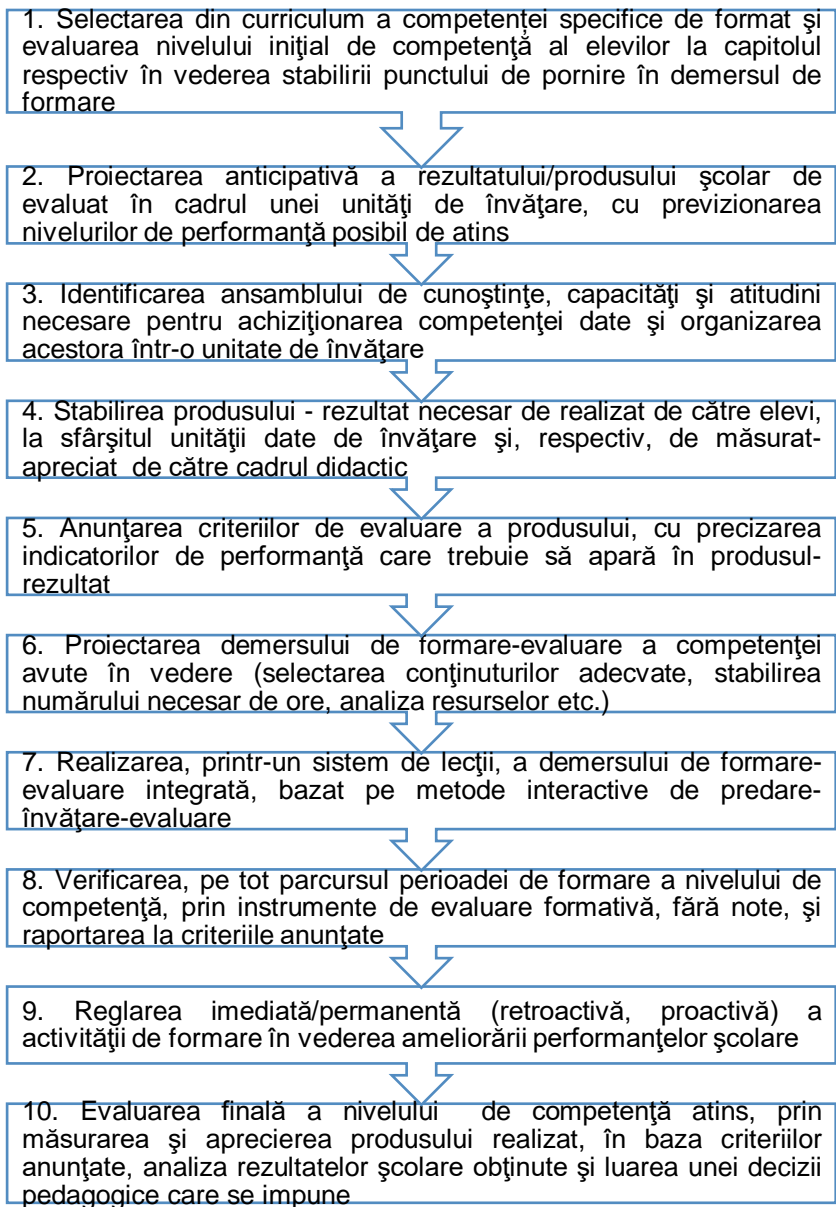

Figura 3.1 Metodologia de proiectare a activității de formare-evaluare integrată

Activitatea: Evaluarea în contextul PEI

Analizați PEI-urile din instituție. Propuneți exemple de completare a Compartimentului 6. Evaluări.

Domeniul de evaluare	Perioada/ data	Note privind rezultatele evaluării (data, specialistul care a evaluat etc.)

Debriefare: Cine completează acest compartiment al PEI? Ce dificultăți s-au întâmplat în realizarea evaluărilor conform PEI? Cum se implică familia elevului cu CES în evaluare? Cât de frecvent se realizează evaluările planificate la acest compartiment? Ce metode și instrumente se folosesc?

Activitatea: Obiectivele de evaluare

Formulați 1-5 obiective de evaluare a progresului școlar al unui copil cu CES. (pe un caz concret din instituție).

Activitatea: Evaluarea prin raportare la standarde, la criterii, la individ

Analizați informația din figura 3.1. Identificați, pentru fiecare abordare, aspectele pe care le veți aplica în activitatea didactică în clasa incluzivă.

Prin raportare la standarde sau norme	•Voi aplica ...
Prin raportare la criterii	•Voi aplica ...
Prin raportare la individ	•Voi aplica

Prin raportare la standarde sau norme

- Se compară copilul cu un copil standard, în scopul:
- determinării retardării sau a neconcordanței față de standardul respectiv;
- alegerii sprijinului și a serviciilor necesare.
- **Atenție!**
- O astfel de abordare poate duce la etichetarea copiilor cu dizabilități ca fiind copii cu deficiențe sau anomalii.

Prin raportare la criterii

- Se compară deprinderile copilului cu un set de deprinderi stabilite din timp și validate, presupuse a fi esențiale pentru dezvoltarea plină a acestuia, în scopul:
- determinării punctelor forte și a celor slabe;
- identificării necesităților copilului;
- corecției;
- documentării progresului realizat de copil și identificării eficienței intervențiilor.
- **Atenție!**
- Stabilirea criteriilor sau a normelor de dezvoltare nu permite măsurarea procesului de dezvoltare individuală.

Prin raportare la individ

- Se compară „copilul de ieri cu cel de azi”, măsurându-se progresul pe parcursul dezvoltării sale și învățării, în scopul:
- stabilirii impactului intervențiilor pentru dezvoltarea potențialului individual;
- sprijinirii și ajustării intervențiilor pentru a satisface necesitățile aceluși copil;
- identificării și corelării problemelor sistematice care îi dezavantajează pe unii copii sau grupuri de copii;
- implicării familiei în luarea deciziei privind necesitatea, tipul și eficiența intervenției;
- îmbunătățirii comunicării cu părinții și colaboratorii profesioniști.
- **Atenție!**
- Acest tip de evaluare poate deveni restrictiv, dacă setul inițial de obiective este stabilit doar prin raportare la standarde sau la criterii, și nu la abilitățile și potențialul unic al copilului.
- Evaluările se fac în contextul particular de viață și în funcție de calitățile copilului.

Figura 3.2. Abordări ale evaluării

3.2. Proiectarea și realizarea activității de evaluare a rezultatelor școlare a elevilor cu CES

Evocarea

Activitatea: Cum trebuie să fie evaluarea elevilor cu CES?

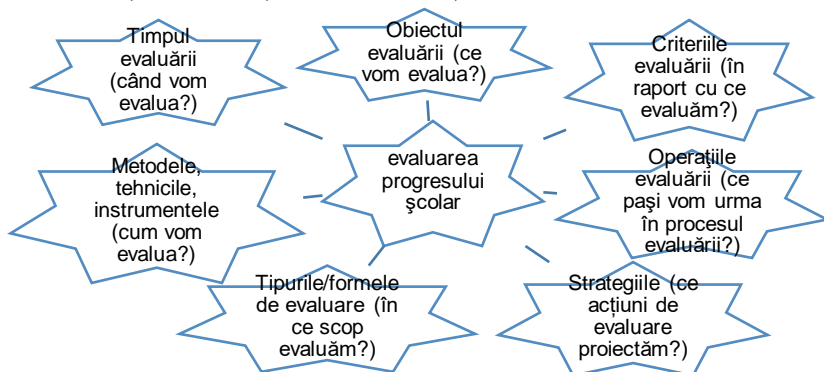
Citiți fragmentul propus. Elaborați un comentariu succint al caracteristicilor evaluării indicate de autori.

Citat	Comentariu
„Formula cea mai eficientă de proiectare și realizare a procesului de evaluare a copiilor cu CES o constituie evaluarea diferențiată, participativă și consensuală, în cadrul căreia are loc negocierea produselor școlare necesare de realizat de către elev, anunțarea și discutarea criteriilor de apreciere a acestor produse” de M. Hadîrcă, T. Cazacu	

Realizarea sensului

Activitatea: Componentele evaluării

Răspundeți la întrebările (notate în Floare de nufăr) ce caracterizează evaluarea progresului școlar al elevilor cu CES. Valorificați experiența didactică obținută în clasa incluzivă.

Activitatea: Moduri de influențare a evaluării asupra învățării

Analizați cele 4 moduri de influențare a evaluării asupra învățării propuse de P. Broadfort (1996). Descrieți 1-4 situații educaționale când evaluarea a stimulat învățarea elevului cu CES.

1. Evaluarea furnizează motivația pentru învățare prin:

- aspectele pozitive ale succesului școlar (sau de motivare în cazul insuccesului);
- întărirea încrederii elevului în propriile forțe.

Exemplul personal:

2. Evaluarea ajută elevii (și profesorul) să precizeze ceea ce trebuie să învețe prin:

- evidențierea ideilor esențiale din ceea ce posedă profesorul;
- realizează un feedback asupra performanțelor obținute de elevi.

Exemplul personal:

3. Evaluarea ajută elevii cum să învețe prin:

- stimularea învățării active;
- influențarea alegerii strategiilor în predare-învățare;
- înțelegerea și aplicarea în diferite contexte a cunoștințelor și a capacităților.

Exemplul personal:

4. Evaluarea ajută elevii să aprecieze eficacitatea învățării prin:

- evaluarea a ceea ce au de învățat;
- consolidarea și transferul a ceea ce au învățat;
- considerarea unor situații noi de învățare.

Exemplul personal:

Activitatea: Performanțele elevului cu CES

Prin performanțele elevului cu CES se subînțelege orice schimbare pozitivă de comportament școlar.

Enumerati performanțele obținute de către elevii Dvs. De exemplu: elevul scrie mai îngrijit și cu mai puține greșeli, citește mai expresiv ca înainte, citește mai repede, poate să utilizeze dicționarul.

Activitatea: Evaluarea în contextul CGA și CM

Analizați elementele caracteristice evaluării în contextul CGA și CM. Aplicați Tehnica „Cadranul lacunar”.

CGA

- în baza reglementărilor generale privind conținutul evaluării, cu adaptarea tehnologiilor de evaluare;
- timpul destinat efectuării evaluării;
- ambientul/locul desfășurării evaluării;
- modalitățile de percepere a sarcinii de către copilul cu CES;
- forma de evaluare (scrisă, orală);
- echipamentul specializat.

CM

- se realizează în baza probelor/sarcinilor individualizate, bazate pe finalitățile și conținuturile stabilite în CM, cu/sau fără adaptarea tehnologiilor de evaluare.

Puncte forte

Ceea ce impresionează...

Puncte slabe

M-a pus pe gânduri...

Recomandări

Voi ține cont de...

Provocări

Voi schimba ...

Reflecția

Activitatea: Evaluarea în contextul Indexul incluziunii

Răspundeți prin Da sau Nu la întrebările indicatorului C2.7. „Evaluările încurajează realizările tuturor copiilor” din Indexul incluziunii. Selectați 3 întrebări la care ați răspuns Nu. Propuneți 1-5 soluții de dezvoltare a practicii educaționale.

- a) Este evaluarea însușirii materiei de către copii întotdeauna însoțită de reflecții asupra metodelor de predare?
- b) Se bazează adulții pe experiența proprie de a fi evaluați pentru a îmbunătăți modul de evaluare a copiilor?
- c) Sunt asistați copiii să reflecteze asupra contribuțiilor proprii la lecții, în formă orală, scrisă, alte forme, astfel încât să înțeleagă cum să se autoperfecționeze?
- d) Sunt încadrați copiii în asistarea și oferirea de comentarii asupra reușitei de însușire a altor copii?
- e) Include evaluarea copiilor identificarea barierelor în procesul de studiere?
- f) Identifică evaluarea felul cum relațiile dintre adulți și copii pot împiedica sau asista procesul de studiere?
- g) Evaluează personalul școlii gradul în care relația copilului cu adulții sau cu alți copii poate împiedica sau asista procesul de studiere?
- h) Sunt comentariile asupra lucrărilor copiilor pline de încurajare și respect?
- i) Include evaluarea copiilor încercarea de a înțelege procesul de studiere din punctul de vedere al copiilor?
- j) Încearcă profesorii și cadrele didactice de sprijin să înțeleagă procesul de studiere al copiilor prin acțiuni de a-i urmări cu atenție prin observații și descrieri?
- k) Se ajută adulții unii pe alții pentru a înțelege implicațiile observațiilor proprii asupra învățării copiilor?

- l) Conduce evaluarea copiilor la introducerea modificărilor în activitățile de studiere?
- m) Este direcționată evaluarea pentru a asista copiii să reflecteze asupra însușirii?
- n) Este evaluarea utilizată pentru a crește capacitatea copiilor de a se autoevalua?
- o) Evită personalul școlii evaluările care ar include judecarea abilităților sau a potențialului copiilor, ceea ce ar conduce la reducerea așteptărilor sau ar limita oportunitățile?
- p) Sunt făcute ajustări pentru examinările publice în formă de acordare de timp necesar, utilizare de mijloace de comunicare sau disponibilitate de traducători, astfel încât aceste examene să devină echitabile pentru copiii cu CES?
- q) Sunt părinții/îngrijitorii invitați să comenteze procesul de studiere pentru copii?
- r) Există o varietate de modalități de evaluare a procesului de studiere, care să țină cont de diferențele de caracter, interese și totalitatea de capacități pe care le au copiii?
- s) Se evaluează, în mod regulat, de către adulți și copii lucrările produse în colaborare cu alții?
- t) Sunt copiii informați în mod onest despre scopul evaluărilor naționale pentru a determina performanța școlii?
- u) Sunt monitorizate reușitele diferitor grupuri de copii (băieți/fete/minorități etnice/copii cu dizabilități) în modul care ar permite descoperirea, investigarea și eliminarea barierelor din procesul de studiere al copiilor?
- v) Se duce o evidență a reușitei copiilor în colaborare cu înșii copiii, astfel încât aceste înregistrări să reflecte totalitatea de capacități, cunoștințe și experiențe? [3, p.174]

3.3. Metode și tehnici de evaluare a progresului școlar

Evocarea

Activitatea: Lanțul metodelor de evaluare

Ierarhizați, după criteriul preferință și frecvență de aplicare, metodele și tehnicile de evaluare. Cum selectați metodele? Ce mijloace didactice utilizați? Descrieți cea mai preferată metodă.

Realizarea sensului

Activitatea: Evaluarea prin probe orale

Analizați informația (referința bibliografică 3, p.95-98).
Descrieți o practică de succes în utilizarea probelor orale.

Activitatea: Evaluarea prin probe scrise

Analizați informația (referința bibliografică 3, p.98-99).
Descrieți situații din practică în care evaluarea scrisă a constituit avantaje și situații în care evaluarea scrisă a constituit dezavantaje. În ambele cazuri, indicați în raport cu cine (elevul sau evaluatorul) ați constatat avantajul/dezavantajul.

	Avantaj	Dezavantaj
Elevul		
Cadrul didactic		

Activitatea: Evaluarea prin probe practice

Analizați informația (referința bibliografică 3, p. 99-100).
Propuneți modalități de realizare a probelor practice la

disciplina predată pentru un elev cu motrică fină slab dezvoltată/ cu deficiențe de vedere/ cu ADHD.

Activitatea: Metode alternative de evaluare

Analizați informația (referința bibliografică 3, p.103-105). Descrieți traseul metodic de implementare a metodei Portofoliului elevului cu CES la disciplina școlară predată (structura, proces, produse, criteriile de evaluare, raportare etc.).

Debriefare: După ce criteriile selectați metodele alternative pentru elevii cu dificultăți de învățare?

Activitatea: Testul docimologic

Analizați informația (referința bibliografică 4, p. 87-122). Elaborați exemple pe fiecare tip de itemi, pentru evaluarea finală la o disciplină de studiu. Elaborați bareme de notare și corectare.

Reflecții

Activitatea: Nu voi face – Este simplu

Realizați autoevaluarea nivelului de pregătire profesională în domeniul metodelor și tehnicilor de evaluare. Completați scara succesului.

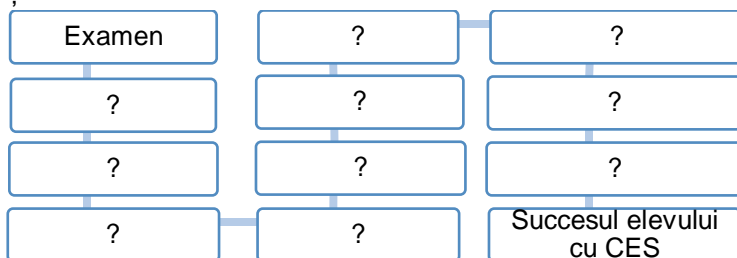

3.4. Evaluarea finală și certificarea elevilor cu cerințe educaționale speciale

Evocare

Activitatea: Componentele unui examen susținut cu succes

Descrieți o situație de pregătire a elevului cu CES pentru evaluarea finală. Sintetizați, în schema de mai jos, acțiunile cadrului didactic, care au determinat pregătirea și susținerea cu succes a examenului de către elevul cu CES.

Debriefare: Cu cine ați colaborat? Cum s-a implicat familia? Cum s-a implicat CDS? Cum s-a comportat elevul? Ce emoții ați trăit în momentul aflării rezultatelor?

Realizarea sensului

Activitatea: Funcțiile evaluării finale

Fiind un proces cu impact puternic asupra subiecților educației, evaluarea finală poate fi abordată atât din perspectiva cadrului didactic, cât și a elevului.

Subliniați funcția care este mai puțin realizată în instituția din care faceți parte. Identificați cauzele. Propuneți soluții.

Din perspectiva cadrului didactic	Din perspectiva elevului
<p><i>Funcția constatativă</i>, prin care se arată în ce măsură competențele achiziționate de elev corespund obiectivelor stabilite (generale sau individuale);</p> <p><i>Funcția de feedback continuu</i>, care asigură îmbunătățirea permanentă a procesului educațional;</p> <p><i>Funcția de apreciere a eficacității și a eficienței procesului educațional</i>, prin analiza și optimizarea raporturilor: obiective-rezultate obținute; rezultate obținute-resurse utilizate; rezultate-calitatea proceselor de instruire inițiate și finalizate în școală și în afara școlii;</p> <p><i>Funcția de prognoșticare a necesităților și a disponibilităților viitoare ale elevilor</i> (această funcție poate fi referită și la elev).</p>	<p><i>Funcția certificativă</i>: se certifică modul și nivelul de achiziționare a competențelor pentru ciclul de învățământ respectiv.</p> <p><i>Funcția de formare la elevi a unei imagini de sine și a unei capacități autoevaluative optime</i>, cu efecte pozitive asupra interesului și a gradului de angajare în procesul de învățare și socializare</p>

Cauze:	Soluții:
--------	----------

Activitatea: Condițiile și procedurile specifice de organizare a examenelor pentru elevii cu CES

Analizați informația (referința bibliografică 3, p.100-102). Enumerați activitățile de care este responsabil cadrul didactic și dirigintele.

Cadrul didactic	Dirigintele

Activitatea: Algoritmul de organizare a evaluării finale a elevilor cu CES

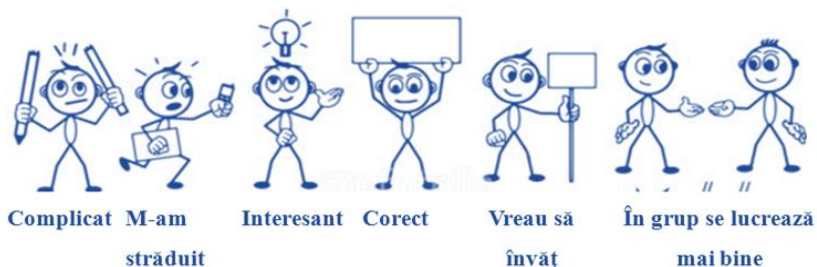
În baza algoritmului descris în suportul didactic (referința bibliografică 3, p.114 - în figura 8.2), schițați planul de activități, pentru perioada martie-iunie, privind încadrarea unui copil cu CES în sesiunea de evaluare finală (cazul unui copil cu dizabilități neuromotorii, dizabilități severe de văz, dificultăți de învățare).

Activitatea	Termene de realizare	de	Responsabil(i)	Rezultate scontate

Reflecția

Activitatea: Starea mea emoțională

Analizați omuleții din imagine. Autoevaluați nivelul de pregătire după formare pentru realizarea evaluării finale a elevilor cu CES. Argumentați.

3.5. Eficientizarea procesului de evaluare a progresului școlar în clasa incluzivă

Evocarea

Activitatea: Dificultăți în evaluarea progresului școlar al elevilor cu CES

Enumerați 5 probleme care apar în realizarea evaluărilor elevilor cu CES. Selectați o problemă și aplicați Diagrama „Osul de pește”. Notați problema pe „capul peștelui”. Cauzele problemei notați-le pe „oasele peștelui”.

1.
2.
3.
4.
5.

Realizarea sensului

Activitatea: Evaluarea și autoevaluarea cadrelor didactice

Analizați Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general. Identificați 1-3 descriptorii care sunt mai puțin realizați de către Dvs. în practica educațională. Propuneți activități concrete de realizare a descriptorilor. Faceți referire la elevii cu CES.

Domeniul de competență 1. Proiectarea didactică. Standardul: Cadru didactic proiectează demersul educațional din perspectiva teoriei curriculare. Indicatorul 1.2. Proiectează evaluarea procesului educațional și a rezultatelor școlare.

Descriptori:

- 1.2.1. Proiectează evaluarea rezultatelor școlare în proiectarea de lungă și de scurtă durată.
- 1.2.2. Elaborează obiectivele de evaluare, probele de evaluare respectând particularitățile individuale și de vârstă ale elevilor, în baza curriculumului disciplinar.
- 1.2.3. Proiectează evaluarea didactică cu indicarea criteriilor, strategiilor și instrumentelor necesare.
- 1.2.4. Proiectează diferite forme și strategii de evaluare reciprocă și de autoevaluare.

Domeniul de competență 3. Procesul educațional.
Standardul: Cadru didactic asigură realizarea procesului educațional de calitate. Indicatorul 3.5. Evaluează și oferă conexiuni inverse în vederea sporirii performanțelor.

Descriptori:

- 3.5.1. Diversifică metodele și instrumentele de evaluare inițială, formativă și sumativă pentru monitorizarea și evaluarea procesului de formare a abilităților și de dezvoltare a competențelor.
- 3.5.2. Asigură utilizarea individualizată și diferențiată a strategiilor de evaluare și autoevaluare, pomind de la particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor/elevilor.
- 3.5.3. Asigură corectitudinea, obiectivitatea și relevanța evaluării.
- 3.5.4. Analizează continuu performanțele subiectului, urmărindu-i progresul educațional.
- 3.5.5. Oferă sistematic conexiuni despre rezultatele școlare subiecților abilitați.
- 3.5.6. Aplică standardele de eficiență a învățării în cadrul realizării evaluărilor, în concordanță cu Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor.

Activitatea: Ipostaze ale evaluării defectuoase

Analizați ipostazele. Identificați efectele negative asupra învățării școlare. Propuneți soluții de prevenire.

Ipostaze	Efecte	Soluții
<i>Notarea strategică</i> – subaprecierea performanțelor elevilor, cel puțin într-o anumită parte a anului școlar, pentru a-i „motiva”		
<i>Notarea sancțiune</i> – notarea sub limita de trecere pornind de la motive subiective (șoptit, absențe, lipsa de atenție etc.)		
<i>Notarea speculativă</i> – penalizarea prin scăderea notelor pornind de la elemente neesențiale, periferice ale conținuturilor		
<i>Notarea etichetă</i> – categorizări evaluative care se fixează în mod justificat pentru mai mult timp, în virtutea unor păreri favorabile sau nefavorabile		

Activitatea: Efectele perturbatoare ale evaluării școlare

Analizați suportul didactic (Vezi referința bibliografică 4, p.190-192). Propuneți activități de evitare a efectelor negative manifestate de cadrele didactice în procesul de evaluare.

Efecte	Acțiuni de diminuare/evitare
Efectul „halo”	
Efectul de ancorare	
Efectul Pygmalion	
Ecuția personală a examinatorului	
Efectul tendinței centrale	
Efectul de similaritate	
Efectul de contrast	
Efectul ordine	
Eroarea logică	
Lipsa notării ritmice	

Activitatea: Factori modelatori ai succesului școlar

Analizați suportul didactic (Vezi referința bibliografică 4, p.187-188). Selectați un elev cu CES cu care lucrați. Identificați factorii care i-au determinat succesul. Descrieți comportamentul elevului.

Factorii	Descrierea elevului
cognitivi	
noncognitivi	
de tip relațional	
ambianța școlară	
climatul familial	
ambianța educațională și socială	

Activitatea: Strategii de susținere emoțională a elevului în momentul evaluării

Oferiți „o mână de ajutor”. Propuneți 5 strategii psihopedagogice de asigurare a unui cadru natural, a unui spațiu sigur și protector, a bunăstării fizice și emoționale a copilului cu CES în situațiile de evaluare.

	1.
	2.
	3.
	4.
	5.

Reflecții

Activitatea: Planul personal de dezvoltare

Realizați o autoevaluare a nivelului de pregătire profesională în domeniul evaluării progresului școlar al elevilor cu CES.

Obiective	Perioadă	Parteneri	Resurse	Indicatori de performanță
-----------	----------	-----------	---------	---------------------------

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

De bază:

1. BOOTH, Tony, ainscow, Mel. *Indexul incluziunii: dezvoltarea procesului de învățare și participare în școli*. Chișinău: CCF Moldova, 2015. Disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/295207873/indexul-incluziunii>
 2. EFTODI, A. CAZAC, A. FILIP, G. *Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare: Ghid metodologic*. Chișinău: S.n., (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 2017. 160 p. ISBN 978-9975-53-926-5. Disponibil: <https://ru.scribd.com/document/388584819/GHID-metodologic-2018>
 3. EFTODI, Agnesia, BALAN, Angela. *Educația incluzivă: Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive centrate pe copil*. Vol. 3. Chișinău: Lyceum, F.E.-P. Tipografia Centrală, 2016. 128 p. ISBN 978-9975-3144-2-8. Disponibil: https://fism.gov.md/sites/default/files/document/attachments/educatia_incluziva_vol_3_1.pdf
 4. ȘOVA, Tatiana, PUTINĂ, Dorina. *Evaluarea în învățământ: Suport de curs*. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2017, 250 p. ISBN 978-9975-3184-0-2
 5. RUSOV, Veronica. Sarcina didactică centrată pe nevoile de învățare. In: *Educația incluzivă: dimensiuni, provocări, soluții*. Materialele Conferinței științifico-practice intern., Ed. a 5-a, 18 octombrie 2019. Bălți: S. n., Tipografia din Bălți, 2019. pp. 150-160. ISBN 978-9975-3302-8-2. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4489/1/Rusov_%20V_%20Sarcina.pdf
- ### Suplimentare
6. BALAN, V. BORTĂ, L. BOTNARI, V. *Educație incluzivă: Unitate de curs*. Chișinău: S. n., (Tipogr. «Bons Offices»), 2017. 308 p. ISBN 978-9975-87-298-0.
 7. BULAT, G. CURILOV, S., BUCUN, N. *Educația incluzivă: Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive centrate pe copil*. Volumul 2. Chișinău: Lyceum, (F.E.-P. “Tipografia Centrală”), 2016. 196 p. ISBN 978-9975-3104-9-9.
 8. BULAT, G. SOLOVEI, R. BALAN, V. *Educația incluzivă: Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice în*

- domeniul educației incluzive centrate pe copil. Volumul 1. Chișinău: Lyceum, (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 2016. 168 p. ISBN 978-9975-3144-0-4.
9. BULAT, Galina, RUSU, Nadia. *Suportul educațional. Asistența copiilor cu cerințe educaționale speciale. Ghid metodologic*. Chișinău: S.n. Tipografia „Bons Offices”, 2015. 152 p. ISBN 978-9975-80-916-0
 10. Codul educației al Republicii Moldova. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156>
 11. COJOCARU, V., GALBEN, S. CAZAC, A. *Individualizarea procesului de învățare a citit-scrisului la copiii cu cerințe educaționale speciale: Suport didactic*. Chișinău: Prut Internațional (Combinatul Poligrafic), 2018– 200 p. ISBN 978-9975-54-396-5 Disponibil: http://verbina.org/media/files/files/suport_didactic_22_206183_5.pdf
 12. Concept privind individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare. Aprobăat prin Ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr. 671 din 01 august 2017. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/concept_individ_final_0.docx
 13. Conceptul privind realizarea învățământului primar, gimnazial și liceal la distanță a persoanelor cu dificultăți de învățare cauzate de dizabilități, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației nr.372 din 15.05.2017. Disponibil: <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=4085>
 14. CRISTEA, Sorin. Instruirea individualizată. In: *Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională*. 2018, nr. 6(112), pp. 54-56. ISSN 1810-6455 Disponibil: http://www.prodidactica.md/revista/Revista_112.pdf
 15. CURILOV, S. GUZUN, O. INGER, C. Incluziunea educațională a copiilor cu tulburări din spectrul autist: Ghid metodologic. Chișinău: S.n. (F.E.P. „Tipografia Centrală”), 2017. 128 p. ISBN 978-9975-53-915-9
 16. EFTODI, Agnesia, GALBEN, Svetlana, BUDAN, Mariana[et al.]. *Planul educațional individualizat structura-model și ghidul de implementare*. Chișinău: S.n., (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 2017. 64 p. ISBN 978-9975-53-923-4.
 17. FOLOȘȚINĂ, Ruxandra. Mecanismele învățării la școlarul cu deficiență de intelect. București: Editura Universității din București, 2014. 226 p. ISBN 978-606-16-0507-1

18. GHERGUȚ, A. *Educația incluzivă și pedagogia diversității*. Iași: Polirom, 2016, 230 p. ISBN 978-973-46- 5664-6
19. GHERGUȚ, Alois. *Sinteze de psihopedagogie specială*. Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice. Ediția a II-a, Iași: Editura Polirom, 2005 527 p. ISBN 978-973-46-3386-9
20. HADÎRCĂ, M. CAZACU, T. *Adaptări curriculare și evaluarea progresului școlar în contextul educației incluzive*. Ghid metodologic. Chișinău: Cetatea de Sus, 2012. 101 p. ISBN 978-9975-43-67-2-4
21. *Instrucțiunea privind managementul temelor pentru acasă în învățământul primar, gimnazial și liceal*, aprobată prin ordinul MECC nr. 1249 din 22.08.2018. Disponibil: <https://mecc.gov.md/sites/default/files/instructiune teme pentru acasa.pdf>
22. *Instrucțiunea privind organizarea învățământului la distanță pentru copiii cu dizabilități*. Anexă la Ordinul MECC nr. 1934 din 28 decembrie 2018. Disponibil: <https://mecc.gov.md/sites/default/files/anexa la ordinul nr. 1934 din 28.12.2018.pdf>
23. *Instrucțiunea privind procedurile specifice de examinare a elevilor cu CES*, aprobată prin Ordinul nr. 156 din 20.03.2015. Disponibil: https://ance.gov.md/sites/default/files/ordinul_nr156_din_20032015_instrucțiunea_ces_mod.pdf
24. *Metodologie cu privire la organizarea și Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă din funcționarea instituția de învățământ preuniversitar*. Aprobat prin Ordinul ME nr. 100 din 26.02.2015 Disponibil: <https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin me nr 100 26 02 2015.pdf>
25. MUȘU, Ionel (coord). *Ghid de predare-învățare pentru copiii cu cerințe educative speciale: culegere de texte*. București: Marlink, 2000. 152 p. ISBN 973-99601-8-9
26. NICOLOSSI-SPIB, B. BRÎNZA; A. BULICANU, M. *Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de vedere: Ghid metodologic*. Chișinău: Imprint Star, (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 2018. 200 p. ISBN 978-9975-3159-6-8
27. *Reglementări și proceduri specifice privind evaluarea finală și certificarea elevilor cu cerințe educaționale speciale incluși în instituțiile de învățământ general obligatoriu*. Disponibil:

- https://mecc.gov.md/sites/default/files/reglementari_si_proceduri_specifice_0.pdf
28. *Regulamentul-cadru al Comisiei multidisciplinare intrașcolare din instituția de învățământ primar, secundar, ciclul I și II CMI.* Aprobăat prin Ordinul MECC nr. 683 din 03 iunie 2019. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/anexa_la_nr._683_din_03.06.2019.pdf
 29. *Repere metodologice privind activitatea cadrului didactic de sprijin în instituțiile de învățământ general.* Aprobăat prin Ordinul MECC Nr 209 din 27.02. 2018 Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/reglementari_cds_mv.pdf
 30. ROȘAN, Adria. Psihopedagogie specială. Modele de evaluare și intervenție. Iași: Polirom, 2015. 575 p. ISBN 978-973-46-4963-1
 31. SCHÖNAUER, S. BULICANU, M. CAPATICI, V. *Incluziunea educațională cu Deficiențe de Auz: Ghid metodologic.* Chișinău: Imprint Star, (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 240 p. ISBN 978-9975-3159-4-4
 32. *Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* Aprobăat: la ședința Consiliul Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 18 din 03 iulie 2018; prin Ordinul ministrului educației, culturii și cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_didactice_din_invatamantul_general.pdf
 33. ȘOITU, L.(coord) CHERCIU, R. (coord) *Strategii educaționale centrate pe elev.* Buzău: Alpha MDN, 2006. ISBN (10) 973-7871-55-3; ISBN (13) 978-973-7871-55-8
 34. VIANIN, Pierre. *Ajutorul strategic pentru elevii cu dificultăți școlare. Cum să-i dai elevului cheia reușitei?* Cluj-Napoca: Ed. ASCR, 2011. 408 p. ISBN 978-606-8244-17-4

GLOSAR

- **Abordarea personalizată** (intervenția personalizată) – abordarea elevului cu cerințe educative speciale din perspectiva autodepășirii propriului nivel de dezvoltare. În funcție de nivelul diagnosticat, se încearcă adaptarea procesului instructiv-educativ la particularitățile psihoindividuale, printr-un program de recuperare ce implică adaptări curriculare și intervenția directă a profesorului de sprijin sau/și a echipei multidisciplinare.
- **Activitatea diferențiată** – evaluarea distanței la care se situează elevii față de criteriul sau obiectivele instruirii și implementarea de programe de recuperare pentru cel ce nu a atins nivelul de cunoștințe cerut de programă pentru cel ce depășește nivelul general al colectivității.
- **Adaptările ambientale** – schimbările sau măsurile de sprijin al elevului în mediul fizic al clasei sau al instituției.
- **Adaptările curriculare** (adaptarea strategiilor de predare-învățare-evaluare) – diversificarea/ ajustarea strategiilor didactice, a sarcinilor. Selectarea/ combinarea armonioasă a strategiilor didactice de predare-învățare-evaluare pentru elevul cu CES se face în baza principiilor curriculare și a finalităților stabilite și asigură participarea elevului, implicându-l în propria învățare.
- **Adaptările în materie de evaluare** – modificarea metodelor/ tehnicilor de evaluare pentru a permite elevului să-și demonstreze competențele achiziționate.
- **Adaptările psihopedagogice** – modificările operate în strategiile pedagogice conforme Curriculumului general pentru a facilita procesul educațional pentru elev și a-i asigura progresul în dezvoltare.
- **Asistența educațională** – un sistem de mijloace, acțiuni structurate, orientate spre asigurarea incluziunii copilului în

procesul educațional în conformitate cu propriul potențial și particularitățile individuale de dezvoltare, asigurând progrese în dezvoltarea acestuia.

- **Cerințe educaționale speciale** – necesități educaționale ale copilului/elevului/studentului care implică o școlarizare adaptată particularităților individuale sau caracteristice unei dizabilități ori tulburări de învățare, precum și o intervenție specifică prin acțiuni de reabilitare sau recuperare.
- **Echipamentul specializat** – tehnologiile auxiliare utilizate pentru a recupera (compensa) sau substitui anumite funcții naturale ale organismului. Echipamentele urmează să faciliteze implicarea activă a elevului cu CES în procesul educațional, precum și în interacțiune și comunicare.
- **Educație incluzivă** – proces educațional care răspunde diversității copiilor și cerințelor individuale de dezvoltare și oferă oportunități și șanse egale de a beneficia de drepturile fundamentale ale omului la dezvoltare și educație de calitate în medii comune de învățare (Codul educației)
- **E-incluziune** – toate acțiunile care trebuie întreprinse pentru crearea unei societăți informaționale incluzive, adică o societate informațională pentru toți, inclusiv în mediul școlar. Scopul este de a-i permite fiecărei persoane să participe la societatea informațională, în ciuda unei situații personale sau sociale defavorizate.
- **Evaluare prin raportare la criterii** – identificarea punctelor forte și a punctelor slabe ale unui copil nu prin a-l compara cu alți copii, ci prin raportare la un set de deprinderi prestabilite și validate, presupuse a fi esențiale pentru dezvoltarea globală a copilului.
- **Evaluare prin raportare la standarde** – măsurarea performanțelor unui copil într-o anumită arie de dezvoltare, pornind de la un standard stabilit. Fiecare copil evaluat

este comparat cu standardul aplicat, de regulă, cu punctajul mediu și astfel se poate determina performanța particulară a copilului respectiv.

- **Evaluarea prin raportare la individ** – măsurarea progresului copilului pe parcursul procesului său unic de dezvoltare și învățare (se compară „copilul de ieri cu copilul de azi”).
- **Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare** (adaptarea strategiilor de predare-învățare-evaluare) – identificarea și utilizarea acelor strategii de predare-învățare-evaluare care asigură progres în dezvoltarea elevului/elevului cu CES, corelarea/adaptarea acestora la potențialul elevului, pentru asigurarea realizării finalităților educaționale conform Curriculumului general.
- **Individualizarea procesului educațional prin modificări curriculare** – modificarea finalităților educaționale și/sau a conținuturilor din Curriculumul general și adaptarea tehnologiilor de predare-învățare-evaluare, în funcție de potențialul elevului.
- **Măsuri de intervenție și servicii de sprijin pentru incluziunea educațională** – ansamblu de măsuri și servicii realizate pentru a răspunde necesităților copiilor, elevilor și studenților cu cerințe educaționale speciale în vederea facilitării accesului acestora la serviciile educaționale din comunitate.
- **Suport educațional** – un termen generic, utilizat pentru denumirea activităților, programelor și serviciilor de sprijin acordate copilului, care, din anumite motive, nu poate studia conform unui program standard, nu poate însuși materia conform curriculumului de bază și necesită pregătire și sprijin adiționale.

ANEXE

Anexa 1.1. Adaptarea curriculară: repere conceptuale

M. Hadîrcă, T. Cazac definesc adaptarea curriculară drept „corelarea curriculumului general cu posibilitățile copilului/elevului cu CES, din perspectiva finalităților procesului de integrare/incluziune școlară și socială a acestuia”.

Adaptarea curriculară, după A. Gherguț, presupune:

- delimitări ale curriculumului comun, diferențierea unor componente în funcție de cerințele specifice ale elevului;
- că nu toți elevii cu CES vor avea aceleași competențe (ca, de altfel, și nu toți elevii fără CES);
- adaptarea să poată răspunde necesităților copiilor (perceperea elevilor ca resursă de sprijin, nu ca problemă);
- programe flexibile și trasee individualizate;
- servicii de suport pentru elevii cu dificultăți de învățare;
- asigurarea accesului la oportunități;
- accent pe colaborare în rezolvarea problemelor, parteneriat cu părinții, familia;
- o „școala pe măsură” (succesul tuturor elevilor în acord cu posibilitățile diferite ale acestora (E.Claparede);
- că copilul învață din experiența sa și a celor din jur;
- adaptarea materialelor și a mijloacelor didactice conforme cerințelor copiilor etc.

Adaptarea curriculară:

- vine să contureze designul strategiilor pedagogice, al strategiilor de evaluare, al resurselor umane și/sau echipamentului personalizat de care are nevoie elevul pentru învățare;
- eliminarea barierelor existente în CG;
- o operațiune de adaptare care presupune diferențierea, individualizarea și personalizarea curriculară;
- de la un curriculum care se adresează grupului la unul care ia în calcul și folosește ca resurse diferențele specifice dintre elevi în clasă.

- a potrivi ceea ce dorește profesorul ca elevul să învețe (curriculum) cu ceea ce aduce elevul în procesul de învățare (experiența, cunoștințele, deprinderile).

Premisele de bază pentru cadrele didactice în procesul de adaptare curriculară sunt:

- elevul este mai important decât curriculumul;
- activitatea de predare-învățare e firesc să valorizeze diferențele dintre elevi;
- fiecare elev învață în stilul și ritmul său;
- profesorul bun poate controla curriculumul în beneficiul elevului;
- prețul/premiul învățării la elev este, în cel mai rău caz, efortul depus.

Etape ale adaptării curriculare:

1. Identificarea obiectivelor educaționale individuale ale elevului și accentuarea obiectivelor în timpul activităților educaționale generale.
2. Formularea expectanțelor cu privire la performanțele elevilor în activitățile educaționale generale.
3. Precizarea a ceea ce urmează să se predea prin fixarea de către echipă a activităților educaționale generale sau a unității de studiu.
4. Stabilirea modului în care să se predea – echipa va decide dacă, fără să se producă modificări, elevul poate participa activ și obține aceleași rezultate ca și colegii de clasă fără dizabilități. Dacă elevul nu poate obține aceleași rezultate, se va proceda la:
5. Selecția sau designul adaptărilor curriculare adecvate prin:
 - Alegerea obiectivelor curriculare specifice lecției;
 - Alegerea formatului lecției;
 - Utilizarea unor strategii de predare specifice elevului;
 - Planificarea ambianței fizice și sociale a clasei;
 - Modificarea designului materialelor;
 - Alegerea suportului adecvat și stabilirea monitorizării.
6. Proiectarea unor activități alternative în condițiile în care strategiile utilizate nu sunt suficiente adaptării curriculare.
7. Evaluarea eficienței adaptărilor.

Anexa 1.2. Curriculum modificat: structură și tipologie

Structura Curriculumului modificat

Finalități educaționale	Conținuturi	Strategii/tehnologii didactice	Strategii de evaluare	Note privind rezultatele monitorizării
Se vor indica finalitățile care urmează a fi formate/dezvoltate pe parcursul anului.	Se indică denumirile subiectelor, care de regulă, ar trebui să reiasă din tematica abordată la oră.	Se vor specifica strategiile/tehnologiile didactice, activitățile de învățare conform cerințelor educaționale speciale ale copilului și care vor contribui la atingerea finalităților.	Se vor indica strategiile specifice de evaluare pentru fiecare finalitate proiectată. Strategiile de evaluare vor aprecia nivelul de atingere a finalităților și se vor axa pe evidențierea progresului obținut de copil.	Se indică nivelul de atingere a finalităților

Tipurile de modificări curriculare pe nivele

	Simplificare	Comasare	Excludere
La nivel de plan-cadru	-	Integrarea a două sau mai multe discipline școlare. Pentru copiii cu dizabilități severe, se admite predarea integrată a două sau mai multe discipline școlare, în scopul dezvoltării unor arii multidisciplinare/ integrate, care asigură pregătirea acestora pentru viață. În calitate de discipline integrate, în funcție de necesități și competențe dezvoltate, pot fi „Achiziții fundamentale”, „Deprinderi de autoadministrare”, „Dezvoltare personală”, „Arte și tehnologii” etc.	Elevul nu va studia una sau unele discipline școlare, exigențele studierii cărora nu sunt compatibile cu potențialul acestuia.
La nivel de disciplină școlară	Reducerea parțială a gradului de complexitate a finalităților și/sau conținuturilor.	Îmbinarea unor finalități și/sau conținuturi, în funcție de CES ale copilului.	Omiterea unor finalități, conținuturi, pe care elevul nu le poate achiziționa.

Anexa 1.3. Studii de caz

Elevul A (sindromul Down)

Fizic: Se deplasează independent. Coboară scările, ținându-se de bară. Pășește peste obstacol, fiind susținut. Respectă poziția corectă la masa de lucru. Lucrează cu mâna dreaptă. Ține creionul cu trei degete. Îi place să modeleze, să coloreze. Hașurează în direcția de sus în jos. Încearcă să respecte linia de contur. Prinde mingea cu ambele mâini de la distanță mică. Plasează obiectele pe sfoară. Lucrează cu ambele mâini, coordonează mișcările. Îi place să se joace la calculator. Merge cu trotineta.

Limba și comunicare: Înțelege instrucțiunile verbale legate de situația concretă și le îndeplinește după o explicație suplimentară. Ascultă povestiri, citite de pedagog. Folosește limbajul verbal și non-verbal în comunicarea cotidiană. Alcătuiește propoziții simple, din 2-3 cuvinte. În vorbire utilizează mai des substantive și verbe. Pune întrebări și răspunde prin 2-3 cuvinte. Recită poezii (catren) cu ajutorul pedagogului. Îi place să folosească cărți viu colorate.

Cognitiv: rezultatul cu ajutorul pedagogului. Cunoaște cifrele 1, 2 și literele A, O, M. Le numește cu ajutorul pedagogului. Recunoaște și numește culoarea roșie din cele propuse. Recunoaște și desenează cercul. Se orientează în spațiul (sus-jos, stânga-dreapta). Își concentrează atenția pe o perioadă de timp, dacă activitatea este accesibilă și prezintă interes. Lucrează productiv 15-20 de minute. Realizează sarcina până la sfârșit.

Emoțional: Cunoaște și numește date elementare despre propria identitate: numele său, al membrilor familiei, vârsta. Relaționează selectiv cu adulții. Urmează indicațiile și cere ajutor celor cunoscuți. Acordă ajutor și manifestă inițiativă. Interacționează din proprie inițiativă cu copiii cunoscuți. Evită conflictele în relațiile cu semenii. Identifică emoțiile simple de pe imagini. Manifestă sensibilitate la emoțiile celorlalți.

Social: Respectă reguli simple în activități desfășurate în grup. Își adaptează comportamentul în funcție de diferite situații. Face diferența dintre „ce se permite” și „ce nu se permite”. Se implică în activități casnice. Manifestă sânghină. Realizează acțiuni de autodeservire. În timpul îndeplinirii lucrului, nu acceptă ajutorul adultului. Participă cu plăcere la activități interculturale.

Elevul B (paralizie cerebrală infantilă, tetrapareză spastică cu tulburări motorii grave, sindrom convulsiv, strabism convergent)

Fizic: Motorica grosieră: se deplasează cu cărucior specializat, însoțit de cineva; poate sta pe scaun la masa de lucru, își menține poziția în echilibru la masă; se deplasează pe târâș. Motorica fină: ține creionul cu toată mâna, mâna dominantă este dreapta; coordonează dificil mișcările mâinilor, potrivește sau alege obiectele cu ajutorul indicilor tactili; este capabil să se deservască singur în timpul mesei. Îi place: să hașureze imagini conturate, nerespectând conturul; să manipuleze cu puzzle simple din materiale tari (lemn), viu colorate, voluminoase, ce au un conținut cunoscut. Intră în discuție dacă este solicitat.

Limbaș și comunicare: *Limbaș receptiv:* Înțelege parțial mesajul transmis. Execută instrucțiuni simple. Răspunde la întrebări ușoare. Imită acțiuni și gesturi. *Limbaș expresiv:* vocabular sărac, dezvoltat în limita uzuală, se exprimă prin cuvinte scurte și propoziții nedezvoltate, comunică cu cei din jur în funcție de dispoziție, numește sunete din mediul înconjurător indicând ce sau cine le produce.

Cognitiv: Nivel de achiziții: Își spune numele, se salută, utilizează pronumele. Construiește din cuburi, privește imagini și le înțelege, își arată părțile corpului. Percepe mai ușor obiectele vizual, identifică obiectele cunoscute, uneori le identifică prin asociere cu unele particularități ale acestora. Îi plac poveștile. Cu sprijinul pedagogului, observă unele diferențe sau schimbări. Își concentrează atenția greu, pe o

perioadă scurtă de timp. Memorizează mai ușor cu suport vizual simbolurile, obiectele etc. Operează cu noțiuni simple; cu ajutorul pedagogului, face generalizări simple; uneori manifestă inițiativă, independență, înțelege relațiile simple, recunoaște utilitățile unor obiecte. Stil de muncă: muncește cu plăcere doar dacă este o ocupație atractivă. Manifestă atitudine pozitivă față de mediu. Înșușiri aptitudinale: lucrează încet, insistent dacă i-a fost trezită curiozitatea, dar nu se încadrează în timp;

Social: Se încadrează în activități de grup cu plăcere. Respectă disciplina la activități. Posedă abilități de comunicare și atitudine pozitivă față de colegi, maturi. Se adaptează ușor la mediul și condițiile propuse. Se deservește cu ajutorul adultului. Manifestă interes pentru comunicarea cu semenii. Manifestă atitudine pozitivă față de persoanele din diferite medii socioculturale. Apelează la cei din jur, solicită ajutorul adultului. Își spune numele și vârsta. Știe numele părinților și ale fraților săi. Stă liniștit când ascultă povești, este o fire sensibilă, lentă în acțiuni, emoțiile îi perturbă activitatea. Se joacă cu copiii din grup. Dorește să încerce activități noi. Este respectuos cu adulții, comunică cu persoane adulte străine, este mai receptiv și răspunde la solicitările acestora în dependență de dispoziție.

Elevul C (tulburări emoționale și de comportament)

Fizic: Se deplasează independent. Respectă poziția corectă la masa de lucru. Lucrează cu mâna dreaptă. Ține creionul cu trei degete. Efectuează sarcini motrice: decupează, modelează. Împlică în activitate ambele mâini. Încearcă să-și coordoneze mișcărilor.

Cognitiv: Citește cursiv și rapid. Redă conținutul cu ajutorul întrebărilor sugestive. Efectuează operații de adunare și scădere cu ajutor din partea pedagogului. Lucrează în baza materialului concret. Scrie dictări. Identifică culoarea, forma și mărimea obiectelor. Grupează obiectele după un criteriu dat. Răspunde la întrebări despre obiecte și imagini: anotimpurile și lunile anului, insectele, animalele și păsările sălbatice. Se

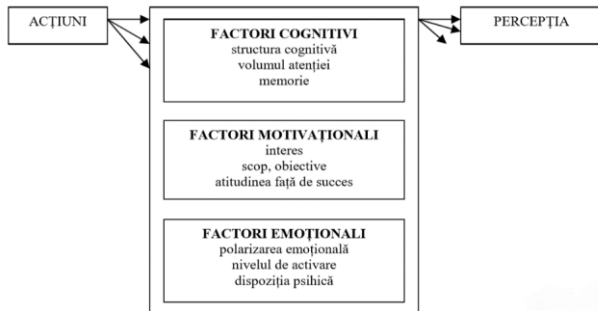
orientează în spațiu (sus-jos, dreapta-stânga) de sine stătător. Exclue obiectul „de prisos” dintr-un șir de obiecte propuse. Jeneralizează. Se concentrează la o activitate pe un termen scurt.

Limbaaj: Ușor intră în contact și susține dialog cu evaluatorul. Comunică prin limbaj verbal. Execută ordine simple: 2 comenzi în ordine cronologică. Încearcă să răspundă la întrebări de genul: „De ce?”, „Ce se întâmplă dacă?” Identifică fonemul cu care se începe cuvântul. Povestește după imaginea propusă cu ajutorul întrebărilor de reper. Se interesează despre univers. Îi place să citească cărți cu subiect fantastic. Redă conținutul cu entuziasm deosebit. Îi place să fie ascultat.

Emoțional: Își spune numele și vârsta. Cunoaște date despre familia sa. Îi place să relateze colegilor informația de care dispune. Adresează întrebări adultului în timpul îndeplinirii sarcinii. Acceptă observațiile adultului după mai multe repetări. Face cumpărături la magazin.

Social: Respectă, parțial, regulile de conduită la lecții. Îndeplinește regimul școlar. Se adaptează la condițiile noi. Selectează, singur, activitatea pe care vrea să o realizeze. La orele de educație tehnologică, pictură, preferă să lucreze individual. Îndeplinește sarcinile pentru acasă la insistența mamei. Apelează la ajutorul adultului în cazuri dificile. Îi place să ia doar note pozitive. Se joacă cu copiii din curtea unde locuiește. Demonstrează independență parțială.

Anexa 2.1. Condiții ale activizării elevilor (după Ionescu Radu, 1995)

1. *pregătirea psihologică pentru învățare.* Implicarea elevilor în activitatea de învățare se poate realiza numai pe baza unei motivații adecvate. Motivația este cea care asigură sensul, coerența internă a conduitei, mijlocind stabilirea și realizarea unor scopuri conștiente. Ca etapă esențială și condiție a învățării, sensibilizarea implică crearea unui moment de surpriză, a unor momente de disjunctie între ineditul situației prezentate și așteptările elevilor, considerarea factorilor care favorizează formarea percepției.

Sensibilizarea conduce la pregătirea actului perceptiv ca punct de plecare în cunoașterea realității de către elev, urmând apoi familiarizarea elevului cu materialul de învățat prin efort propriu, obiectiv realizat prin utilizarea unor strategii psihopedagogice adecvate care să permită realizarea de conexiuni și asocieri cu cunoștințele existente în structura cognitivă a elevului.

2. *crearea și menținerea unei ambiante educaționale (climat psihopedagogic) optime și eficiente* în care elevii să se simtă în siguranță, în care învățarea să devină o prioritate și în care elevii să fie dispuși să-și asume riscul de a face greșeli pentru a ajunge, în final, la un succes academic pe termen lung. Un astfel de climat minimizează problemele de disciplină și este deosebit de important, în special, pentru elevii cu risc de eșec sau abandon școlar.

Pentru crearea unui astfel de climat, sunt necesare o serie de strategii, cum ar fi (Ormrod, J.E., 2008, pp. 504-507):

- punctați greșelile elevilor fără a le induce sentimentul de eșec;
 - admonestați elevii pentru un comportament inadecvat fără a menține starea de iritare împotriva lor, de la o zi la alta;
 - oferiți elevilor oportunități ocazionale de a alege singuri modul de realizare al sarcinilor de lucru sau de petrecere a timpului școlar în funcție de prioritățile lor;
 - minimalizați competiția dintre elevi. Din punctul de vedere al motivației școlare, mediul școlar competitiv s-a dovedit, adesea, contraproductiv, elevii având tendința de a se concentra, în principal, asupra modului în care sunt percepuți de colegii sau profesorii lor (de exemplu: „elev bun”, „elev slab”) și mai puțin pe înțelegerea celor predate. Mai mult decât atât, competiția creează o situație în care cei mai mulți elevi pierd și doar foarte puțini câștigă, conducând, în final, la subminarea motivației lor instrinseci pentru învățare și la scăderea autoeficacității, elevii atribuind eșecurile lipsei de abilități sau capacități necesare pentru a reuși în plan școlar;
 - folosiți strategii de predare interactive și de colaborare (de exemplu: discuții cu clasa, activități de învățare prin cooperare etc.);
 - dezvoltați abilitățile sociale, în special ale acelor elevi al căror comportament interpersonal îi poate răni pe ceilalți;
 - instituiți o politică de „non-excludere” în activitățile de grup, astfel încât elevii care doresc să se implice în activități de joc să fie automat incluși.
3. *realizarea comunicării didactice.* Relaționarea eficientă dintre profesor și elev este esențială în activitatea educațională. Dacă în comunicarea didactică apar perturbații, ele se pot datora următoarelor cauze: organizarea și desfășurarea necorespunzătoare a predării și învățării; condițiile ambientale inadecvate; starea de oboseală și neatenția elevilor sau a profesorilor etc.
4. *organizarea și desfășurarea rațională a învățării.* Din punct de vedere pedagogic, învățarea reprezintă activitatea

proiectată de cadrul didactic cu scopul de a determina modificări cantitative și calitative la nivelul personalității elevului (studentului) prin valorificarea capacității acestora de dobândire a cunoștințelor, a deprinderilor, a strategiilor și a atitudinilor cognitive. Din perspectiva psihologiei, procesul învățării angajează dimensiunile cognitive, afective, motivaționale și volitive ale personalității umane, care susțin modificarea sau transformarea intențională a comportamentului uman, în vederea adaptării continue.

Organizarea și desfășurarea rațională a învățării presupune:

- includerea unui număr cât mai mare de analizatori în procesul de percepere a informațiilor;
 - crearea unor zone de excitabilitate optime la nivelul scoarței cerebrale;
 - elaborarea și exersarea inhibiției de diferențiere în perceperea, analiza, compararea elementelor asemănătoare și deosebite ale materialului factual;
 - includerea elementelor componente ale stimulilor complecși în sisteme integratoare;
 - îmbinarea permanentă a limbajului cu suporturile intuite, asigurarea unei interacțiuni optime a acestora în toate etapele procesului didactic: sensibilizare, familiarizare, abstractizare/formalizare etc.
5. folosirea unor modalități eficiente de activizare implică utilizarea unui sistem de metode de instruire și îmbinarea acestora cu mijloacele de învățământ adecvate.[21, p. 78]

Anexa 2.2. Fișe de monitorizare a comportamentului elevului în procesul învățării

Lista de control

Eu sunt capabil:	Da	Nu
1. să citesc cu atenție un text narativ 2. să determin locul și timpul acțiunii în text 3. să evidențiez etapele desfășurării acțiunii 4. să deosebesc personajele principale de cele secundare 5. să explic din context cuvintele neînțelese 6. să găsesc în text cuvinte cu sens figurat 7. să identific o descriere 8. să împart textul în fragmente 9. să fac planul textului 10. să redau pe scurt conținutul textului 11. să descriu personajul preferat		

Fișă de evaluare a scrisului

Criterii	Indicatori	Descriptori de performanță pe niveluri
Corectitudinea scrisului	Lizibilitate	Elevul scrie lizibil toate literele, cuvintele și propozițiile. Elevul scrie neciteț unele litere și cuvinte din text. Elevul are un scris ilizibil, imposibil de a fi înțeles.
	Corectitudine	Elevul scrie fără greșeli. Elevul comite unele greșeli ortografice și de punctuație. Elevul comite foarte multe greșeli la scris
Aranjarea textului în pagină		

Fișă de evaluare a rezultatelor propriei munci

Indicatori	Niveluri
1. Elevul scoate în evidență punctele sale tari și slabe	0. Nu-și pune întrebări asupra rezultatelor obținute 1. Este conștient, într-o oarecare măsură, de limitele și capacitățile sale 2. Este pe deplin conștient de limitele și capacitățile sale
2. Își corectează erorile	0. Nu acordă atenție greșelilor făcute spre a le corecta 1. Are dificultăți în a-și identifica erorile, dar, dacă este ajutat, reușește să le corecteze 2. Reflectează asupra rezultatelor obținute și știe să explice greșelile făcute
3. Conștientizează progresele	0. Nu se arată interesat de propriul parcurs didactic 1. Este conștient de propriile rezultate și de propriul parcurs realizat 2. Știe să descrie ce s-a îmbunătățit în progresele făcute

Fișă de evaluare a proceselor de înțelegere

Indicatori	Niveluri
Înțelegerea problemei	Înțelegere completă a problemei Înțelegere parțială Completă neînțelegere a problemei
Căutarea strategiei de rezolvare a problemei	Strategia identificată este validă și poate să ducă la soluția corectă Strategia conține unele elemente pozitive, dar se dovedește a fi incompletă și confuză Nu reușește să găsească o strategie corespunzătoare
Îndicarea răspunsului	Răspunsul este formulat corect Există erori de exprimare și mici erori de calcul Nu reușește să dea un răspuns sau răspunsul nu este corect

Fișa de monitorizare a modului în care lucrează individual copilul

Această fișă ajută părintelui să identifice obstacolele care apar la rezolvarea sarcinilor de lucru individual. Vă rugăm să completați itemii de mai jos, rolul fiind de a-l asigura pe copil de sprijinul afectiv și încrederea pe care i-o acordați. În momentul în care copilul va solicita sprijinul, puteți să-i spuneți „Tu ce crezi? Cum ar trebui să se rezolve? Ce crezi că ar trebui să faci?” Dacă observați că nu se descurcă, sugerați-i copilului: „Hai să încercăm din nou și să mai citim o dată cerința?” și parcurgeți, pas cu pas, rezolvarea problemei, fără a-i da soluția. Notați următoarele aspecte:

1. Citirea și înțelegerea cerinței:
 - de câte ori a citit cerința ____
 - dacă a revenit asupra cerinței da/nu
 - de câte ori a cerut sprijinul părintelui (care nu trebuie să i-l acorde, ci să-i explice că el are încredere în posibilitatea copilului de a rezolva sarcina) _____
2. Rezolvarea sarcinii:
 - de câte ori a făcut pauze în timpul rezolvării sarcinii _____
 - ce a făcut în timpul pauzelor: a baut apa; a mâncat ceva; a mers la baie; altele
 - cât a durat pauza _____ minute
 - dacă a reușit să îndeplinească cerința integral da/nu
 - dacă și-a verificat răspunsurile da/nu
 - atitudinea copilului: șovăielnică; sigură; motivată; relaxată; durata rezolvării exercițiului ____ minute
 - aspectele pe care le-a accentuat copilul în sarcină: conținutul, forma scrierii, semnele de punctuație, calculul, judecata problemei, altele.
 - partea exercițiului în care atenția a fost maximă: citirea cerinței; rezolvarea sarcinii; calculul; altele
 - partea exercițiului în care atenția s-a pierdut citirea cerinței; rezolvarea sarcinii; calculul; altele
 - ce a făcut copilul pentru a-și re-focusa atenția pe sarcină
 - ticuri observate în timpul rezolvării sarcinii; mișcări stereotipice; conduite nesănătoase (ronțăit de creioane).

Anexa 2.3. Adaptarea sarcinilor după nivelurile didactice

Varianta I.

Nivelul 1, receptiv-reproductiv literal (presupune operații de receptare (Am înțeles!) și de reproducere pe baza informațiilor receptate, citite sau audiate (Am găsit! Răspund!). Reproducerea se realizează aproape de text, folosind expresii, exemple din text. Elevii nu disting destul de clar legătura dintre materia nouă și cea învățată anterior, deseori, din cauza lacunelor, nu sunt în stare să aplice cunoștințele, capacitățile însușite anterior la soluționarea celor noi, pe care uneori le reproduc din memorie, neînțelegând operațiile parțiale de analiză și sinteză.

Nivelul 2, reproductiv-transformativ (presupune operații de vorbire din memorie, adică nu doar se însușesc/se găsesc/se rețin modelele de-a gata, dar se mai efectuează și o anumită modificare a materiei la transmiterea/aplicarea conținutului. Elevii sunt capabili să aplice cunoștințele, capacitățile însușite anterior explicându-le pe cele noi, dar nu imediat – la început ei le analizează de pe poziția noului, le repetă, detaliat sau desfășurat; au nevoie de repere)

Nivelul 3, productiv-creativ, de performanță (elevul creează o nouă informație, în procesul de vorbire, adică elevul produce un mesaj în mod independent sau îl poate completa, continua în mod creativ (Eu fac! Eu creez!). Elevii stabilesc în mod operativ legătura dintre materia nouă și cea învățată anterior, actualizează prompt și corect cunoștințele și abilitățile vechi și le aplică la însușirea celor noi, le argumentează, trag concluziile necesare, realizează analiza și sinteza; operațiile de corelare a competențelor poartă un caracter rezumativ)

Varianta II.

Tipuri de întrebări	Îmbinări adecvate pentru formularea tipurilor de întrebări și a sarcinilor didactice pe nivele	Racordarea la obiective, procesele de cogniție
Literale Nivelul – 1 Nota 5-6	Ce... Cine... Când... Cum... Arată... Numește... Memorizează Determină... Identifică... Evidențiază Completează spațiul punctat... Enumeră asemănările... Notează părțile componente...	Necesită reproducerea mnemonică a datelor, a noțiunilor, a legilor. Efortul din partea elevului este minim, răspunsurile fiind găsite cu ușurință în suportul informativ. Sunt antrenate Percepția și Memoria.
Traducere Nivelul - 2 Nota 7	Exprimă prin cuvinte proprii... Exprimă printr-un cuvânt...Explică... Lămurește... Asociază... De ce crezi așa... De ce crezi că...Cum îți imaginezi informația sub altă formă... Stabilește relația corectă dintre cele două coloane. Elaborează un nou algoritm în baza celui cunoscut... Cum se va realiza în practică...	Necesită operații logice elementare, se cer priceperi de a expune informația în altă formă sau chiar modificarea ei. Răspunsul direct la informație în suportul informativ lipsește.

<p>Interpretative Nivelul – 3 Nota 8</p>	<p>Precizează efectul... Care e opinia... Cum înțelegi... Realizează o schemă care ar reda... Observă procesul... Prezintă cifrele într-un grafic...</p>	<p>Necesită pricepere în interpretarea faptelor, se cer operații elementare de gândire logică (generalizări, concretizări). Formează cunoștințe și abilitați de a reproduce conexiunea dintre idei, fapte, definiții, valori.</p>
<p>Aplicative Nivelul – 3 Nota 8</p>	<p>Demonstrează cum... Describe cum... Dacă ... atunci cum... Cum am putea utiliza (modifica, transforma, combina) ... Cum se aplică înDetermină criteriile ... Compară datele ...</p>	<p>Necesită operații logice, se cere racordarea situațiilor la viața cotidiană, analiza datelor și a experimentelor, realizarea generalizărilor și a sintezelor. Utilizarea problemelor inductive și deductive.</p>
<p>Analitice Nivelul – 3 Nota 9</p>	<p>Ce este comun... Ce este în contrast... Care este cauza... Aranjează într-o ordine... Evidențiază deosebirile... Clasifică... Cum s-ar schimba dacă... Demonstrează că ... Care este diferența dintre ... Distinge avantajele și dezavantajele ... Care este sensul ... Ce prezintă ...</p>	<p>Necesită o analiză minuțioasă a problemelor cu expunerea argumentelor și a contraargumentelor, se cer operații logice complicate (transfer, expunere, inducție, deducție, demonstrare, evidențiere, asociere).</p>

<p>Sintetice Nivelul – 4 Nota 9</p>	<p>Scrie ceva nou despre... Creează... Formulează o ipoteză... Combină... Inventează... Construiește... Ce ar fi dacă... Presupune... Cum ar decurge... Elaborează schema... Modelează sau modifică proiectul... Ar putea exista și o alta soluție...</p>	<p>Necesită operații complexe de gândire logică cu elemente de creativitate. Identificarea și rezolvarea problemelor nestructurate. Expunerea unor noi soluții, fără a le avea pregătite din timp. Adoptarea deciziilor.</p>
<p>Evaluative Nivelul – 4 Nota 10</p>	<p>Decide... Verifică... Care este atitudinea ta despre... Formulează o concluzie... Apreciază nivelul (gradul)... Argumentează faptele... Apreciază importanța temei... Compară eficiența activității... Elaborează un proiect, un portofoliu, raport... Ce se poate întâmpla dacă...</p>	<p>Necesită procese de dezvoltare a potențialului creativ al elevului. Se face apel la gândirea creativă în realizarea sarcinilor didactice. Se cer aprecieri de valoare, luări de atitudine din partea elevului. Necesită compararea și enunțarea concluziilor, susținerea argumentelor.</p>

Anexa 2.4. Principii ale Designului Universal

Principiul 1. Utilizare echitabilă – Designul este util și potrivit persoanelor cu diferite abilități

- Asigură mijloace pentru toți utilizatorii: identice, ori de câte ori este posibil, sau echivalente atunci când atare posibilități nu există.
- Evită izolarea sau stigmatizarea oricăror utilizatori.
- Asigură condiții pentru intimitate, securitate și siguranță pentru toți utilizatorii.
- Este atractiv pentru toți utilizatorii.

Principiul 2. Flexibilitate în utilizare – Designul răspunde unei game largi de preferințe și abilități individuale

- Oferă posibilitatea alegerii metodelor de utilizare.
- Presupune posibilitatea de acces/utilizare pentru dreptaci și stângaci.
- Facilitează acuratețea/exactitatea și precizia în utilizare.
- Oferă adaptabilitate la potențialul utilizatorului.

Principiul 3. Utilizare simplă și intuitivă – Designul este ușor de înțeles (indiferent de experiența, cunoștințele, abilitățile de comunicare ori nivelul de concentrare al utilizatorului)

- Elimină complexitatea inutilă.
- Este în concordanță cu așteptările utilizatorilor.
- Conține informații, semne de comunicare.
- Aranjează informațiile în corespundere cu importanța lor.

Principiul 4. Informații perceptibile – Designul oferă informațiile necesare în mod eficient pentru utilizatori, indiferent de condițiile ambientale sau abilitățile senzoriale ale utilizatorilor

- Face apel la diferite moduri de prezentare redundantă a informațiilor esențiale (verbale, tactile, auditive, pictoriale etc.).
- Furnizează un contrast adecvat între informațiile esențiale și ambientul lor.
- Maximizează lizibilitatea informațiilor esențiale.

- Oferă compatibilitate cu o varietate de tehnici sau dispozitive folosite de persoanele cu limitări senzoriale.

Principiul 5. Toleranța pentru eroare – Designul minimizează riscurile și consecințele negative ale acțiunilor accidentale sau neintenționate

- Aranjează elementele pentru a minimiza riscurile și erorile: elementele cele mai utilizate, cele mai accesibile; elemente periculoase eliminate, izolate sau ecranate.
- Afișează avertismente de pericole și erori.
- Furnizează caracteristicile de siguranță ale mediului.
- Descurajează acțiunile inconștiente în sarcini care necesită vigilență.

Principiul 6. Efort fizic redus/diminuat – Designul poate fi utilizat în mod eficient și confortabil, cu minimum de efort

- Permite utilizatorului să mențină o poziție neutră a corpului.
- Reclamă utilizarea rezonabilă a forțelor de operare.
- Minimizează acțiunile repetitive.
- Minimizează efortul fizic susținut.

Principiul 7. Dimensiune și spații pentru abordare și utilizare – Designul asigură dimensiuni și spații corespunzătoare pentru apropiere, manipulare, ajungere/atingere și utilizare, indiferent de mărimea corpului, postura sau mobilitatea utilizatorului

- Oferă o linie clară de vizualizare a elementelor importante pentru orice utilizator așezat sau în picioare.
- Asigură la îndemâna tuturor (utilizatori așezați sau în picioare) diverse componente de design.
- Asigură adecvarea și aderența la diferite dimensiuni.
- Furnizează spații adecvate pentru utilizarea tehnologiilor asistive, a dispozitivelor de asistență sau asistența personală.

Anexa 3.1. Abordări ale evaluării dezvoltării elevului cu CES

Evaluarea prin raportare la standarde sau norme

- Evaluarea prin raportare la standarde măsoară performanțele unui copil într-o anumită arie de dezvoltare, pornind de la un standard stabilit. Fiecare copil evaluat este comparat cu standardul aplicat, de regulă, cu punctajul mediu și astfel se poate determina performanța particulară a copilului respectiv.
- Pentru a include în evaluare și alte perspective asupra dezvoltării individuale a fiecărui copil (de exemplu, perspectiva holistică), specialiștii apelează, din ce în ce mai mult, la acele abordări care nu se mai bazează exclusiv pe teste și raportare la standarde, deoarece această abordare poate conduce la etichetarea copiilor cu dizabilități ca fiind copii cu deficiențe sau anomalii.
- Evaluările prin raportare la standarde sunt adecvate pentru a compara un anumit copil cu un grup standard, prestabilit, cu scopul de a determina o întârziere sau o neconcordanță față de respectivul standard, deoarece standardele sunt relevante numai la nivel de grup de copii, și nu la nivelul individual în sensul diagnosticării profilului de dezvoltare a copilului. De asemenea, standardele sunt adecvate și pentru a determina alegerea intervenției și a serviciilor necesare.

Evaluarea prin raportare la criterii

Tipul respectiv de evaluare se utilizează pentru a determina punctele forte și punctele slabe ale unui copil, și nu prin a-l compara cu alți copii, ci prin raportare la un set de deprinderi prestabilite și validate, presupuse a fi esențiale pentru dezvoltarea globală a copilului. Avantajul acestor abordări constă în utilitatea lor ca instrumente de documentare a progresului realizat de copil, stabilind eficiența intervențiilor și pregătind terenul pentru însușirea unor deprinderi ulterioare. Un exemplu al acestui tip de abordare îl constituie evaluarea prin raportare la curriculum. Aceasta folosește obiectivele curriculare ca bază de evaluare, respectiv ce anume trebuie

copilul să știe și să facă în grupă. Accentul se pune, în cea mai mare măsură, pe formarea deprinderilor de comunicare, a deprinderilor de autoservire, a deprinderilor comportamentale, a aptitudinilor psihomotorii. Astfel, activitățile curriculare funcționează ca obiective ale instruirii și ale educației, precum și ca evaluări care privesc stadiul și progresul.

- Testele raportate la criterii și aplicate copiilor cu dizabilități stabilesc deprinderi și comportamente-țintă, pe care copiii urmează să le realizeze. Se creează totuși dilema ca în cazul evaluării prin raportare la standarde: stabilirea de criterii sau norme de dezvoltare care nu permit măsurarea unui proces de dezvoltare individual, unic și divers, ci compararea copilului cu un standard.
- Evaluările prin raportare la criterii sunt adecvate pentru evaluarea punctelor forte și a deprinderilor unui copil, precum și pentru identificarea nevoilor acestuia. Aceste evaluări ajută la elaborarea planului de servicii personalizat (PSP), precum și a diverselor planuri educaționale individualizate (PEI).

Evaluarea prin raportare la individ

- Acest tip de evaluare măsoară progresul copilului pe parcursul procesului său unic de dezvoltare și învățare (se compară „copilul de ieri cu copilul de azi”). Evaluările pornesc de la a recunoaște că orice copil se formează prin interacțiunea dintre aspectele biologice și cele de mediu, precum și prin ceea ce așteaptă ceilalți de la viața și viitorul său. Evaluările se fac în funcție de calitățile unice ale copilului. Nu se urmărește numai simpla evaluare a copilului, ci și calitatea relațiilor acestuia cu ceilalți, modul în care dezvoltarea sa este influențată și modelată de familie, grădiniță, servicii de sprijin, comunitate.
- Pentru ca acest tip de evaluare să fie considerat unul adecvat copilului cu CES, setul inițial de obiective trebuie să fie raportat la abilitățile și potențialul unic al copilului și nu raportate la standarde sau criterii, deoarece acestea pot fi unele restrictive pentru copil. Dacă aceste obiective se stabilesc pentru fiecare copil în parte, atunci se va putea

determina în ce măsură intervențiile ajută copilul să-și dezvolte potențialul individual. Totodată se poate face o analiză a performanțelor individuale pentru a stabili unde se situează fiecare copil, comparativ cu restul copiilor evaluați. În acest fel, se pot identifica și corecta problemele sistematice care îi aduc pe unii copii în dezavantaj. De asemenea, evaluările prin raportare la persoană sunt adecvate pentru implicarea familiei în luarea deciziei privind necesitatea, tipul și eficiența intervenției și modul în care familia este mulțumită de respectiva intervenție, cât și pentru îmbunătățirea comunicării cu părinții și a colaborării cu profesioniștii.

Toate tipurile de evaluare solicită cadrului didactic diferențierea strategiilor de evaluare, aplicarea unor variate metode și tehnici evaluative, prin care să urmărească progresul individual al fiecărui elev. Progresul școlar al elevului cu CES se va urmări prin corelarea a ceea ce poate să facă el la un moment dat al învățării, făcându-se comparație între starea inițială și nivelul la care a ajuns prin învățare.

În cazul elevilor cu CES, evaluarea prin raportare la curriculum este recomandabilă mai ales în momentul proiectării și aplicării unor probe de evaluare finală (sumativă) în scopul stabilirii nivelului de achiziții școlare la care a ajuns elevul după o anumită perioadă de învățare, pentru a-i permite trecerea la următoarea etapă. În ambele cazuri se va proceda la o abordare flexibilă a examinării și a notării, iar accentul se va pune pe o evaluare globală, continuă și formativă, pe ceea ce elevii sunt capabili să demonstreze în termeni de produs al activității lor, și nu pe ceea ce nu pot face din cauza dizabilității lor.

Anexa 3.2. Chestionar de identificare a necesităților de formare

Stimate cadre didactice,

Vă rugăm respectuos să completați acest chestionar care are ca scop identificarea nevoilor de formare profesională continuă în domeniul educației incluzive.

Vă mulțumim pentru colaborare!

1. Cum apreciați pregătirea Dvs. profesională pentru asistența educațională a copiilor cu CES?
 - a) Foarte bună
 - b) Bună
 - c) Satisfăcătoare
 - d) Insuficientă

2. Cât de frecvent ați participat la activități de formare profesională continuă în domeniul educației incluzive?
 - a) anual
 - b) odată la 2 ani
 - c) dată la 3 ani
 - d) dată la 5 ani
 - e) altele: _____

3. La ce nivel ați participat la activități de formare profesională continuă în domeniul educației incluzive?
 - a) instituțional
 - b) municipal
 - c) republican
 - d) internațional
 - e) altele: _____

4. Asupra cărui aspect doriți ca să fie orientate programele de formare profesională continuă în domeniul educației incluzive?
 - a) Structura și procesul PEI
 - b) Modificările și adaptările curriculare
 - c) Proiectarea didactică în clasa incluzivă

- d) Asistența elevului la lecție de către cadrul didactic de sprijin
 - e) Adaptarea sarcinii de învățare
 - f) Învățarea elevilor cu CES
 - g) Evaluarea progresului școlar al elevilor cu cerințe educaționale speciale
 - h) Evaluarea finală și certificarea elevilor cu cerințe educaționale speciale
 - i) TIC în educația incluzivă
 - j) Altele: _____
5. Selectați categoriile de CES despre care doriți să studiați mai mult
- a) Dificultăți/dizabilități de învățare
 - b) Dificultăți/dizabilități intelectuale
 - c) Tulburări de limbaj
 - d) Deficiențe fizice/neuromotorii
 - e) Deficiențe de văz
 - f) Deficiențe de auz
 - g) Tulburări emoționale (afective) și de comportament
 - h) Altele: _____
6. Enumerați cele mai frecvente dificultăți cu care vă confrunțați în individualizarea instruirii
-
7. Menționați care dintre următoarele forme de activitate prezintă o importanță deosebită pentru dvs., în cadrul cursurilor de formare profesională:
- a) Dezbateri
 - b) Seminare interactive
 - c) Ateliere de lucru
 - d) Prelegeri
 - e) Studii de caz
 - f) Altele: _____

8. În ceea ce privește organizarea formării, ce tip de program de formare profesională continuă ați prefera să urmați?
- a) tradițional (prezența fizică)
 - b) la distanță (în special muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii)
 - c) on-line (nu necesită întâlniri de tipul față-în-față între cursanți și formatori)
 - d) o combinație între cursul tradițional și cel la distanță
 - e) combinație între cursul tradițional și cel on-line
 - f) altele: _____
9. În cazul în care chestionarul nu a inclus anumite aspecte, pe care le considerați importante, din perspectiva preferințelor pentru propria formare continuă în domeniul educației incluzive și pe care doriți să le semnați, vă rugăm să le notați în spațiul de mai jos:

Împreună pentru o educație incluzivă de calitate!

Anexa 3.3. Chestionar de feedback

Stimate cadre didactice,

Vă mulțumim pentru participarea la programul de formare a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive. Vă rugăm să completați formularul de feedback. Apreciem înalt sinceritatea și deschiderea spre colaborare!

1. Evaluați următoarele aspecte ale sesiunii de formare (1 - nivel minim de satisfacție, 5 - nivel maxim de satisfacție)

Criteriul apreciat	1	2	3	4	5
Tematica abordată					
Interactivitatea și colaborarea					
Raportul dintre teorie și practică					
Aplicabilitatea și utilitatea					
Orarul de activitate					
Ritmul de lucru					
Competența formatorilor					
Suportul didactic					

2. Precizați alte subiecte/tematici ce prezintă interes pentru Dumneavoastră

--

3. Propuneți sugestii pentru îmbunătățirea organizării/desfășurării programelor de formare profesională în domeniul educației incluzive

--

4. Indicați nivelul general de satisfacție

- a) Deloc
- b) În mică măsură
- c) Relativ
- d) În mare măsură
- e) Complet

Anexa 3.4. Teme de cercetare în domeniul educației incluzive

- Eficientizarea parteneriatului cadrul didactic-cadrul didactic de sprijin
- Modele de proiectare didactică individualizată
- Modalități de implicare a elevilor cu cerințe educaționale speciale în conducerea școlii
- Orientarea profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale
- Specificul temelor de acasă ale elevilor cu cerințe educaționale speciale
- Organizarea învățământului la distanță pentru elevii cu cerințe educaționale speciale
- Eficientizarea activităților de pregătire a tranziției elevului
- Strategii de adaptare a elevului cu cerințe educaționale speciale la mediul educațional
- Strategii de asistență educațională individualizată a elevilor cu tulburări de limbaj
- Strategii de asistență educațională individualizată a elevilor cu dificultăți de învățare
- Strategii de asistență educațională individualizată a elevilor cu deficiențe de vâz
- Strategii de asistență educațională individualizată a elevilor cu deficiențe de auz
- Strategii de asistență educațională individualizată a elevilor cu tulburări emoționale și de comportament
- Implicarea elevilor cu cerințe educaționale în activitățile extracurriculare
- Modalități de cunoaștere a nevoilor în învățare
- Eficientizarea procesului de elaborare a curriculumului modificat
- Specificul evaluării progresului școlar în clasa incluzivă
- Instrumente de monitorizare a comportamentului elevului cu cerințe educaționale speciale în cadrul lecției

EDUCAȚIA INCLUZIVĂ
Ghid metodic
pentru formarea inițială și continuă a cadrelor didactice

Bun de tipar 20.05.2021

Format: 60x64/16. Tipar offset

Garnitura: Arial

Coli de tipar: 6,93

Tirajul 100. Comanda _____.

3100 Republica Moldova, or. Bălți

S.R.L. «Tipografia din Bălți», str. 31 August, 22